

HM Government

Yn dilyn cyhoeddiad gan Ganghellor y Trysorlys ar 29 Gorffennaf 2024, ni fydd y diwygiadau arfaethedig i ffioedd gofal cymdeithasol oedolion, a etifeddwyd gan y llywodraeth flaenorol, yn cael eu gweithredu ym mis Hydref 2025.

Adeiladu'n Ôl yn Well: Ein Cynllun ar gyfer Iechyd a Gofal Cymdeithasol

Cyflwynwyd i'r Senedd
gan y Prif Weinidog
drwy Orchymyn Ei Mawrhydi

Medi 2021

© Hawlfraint y goron 2021

Mae'r cyhoeddiad hwn wedi'i drwyddedu'n unol â thelerau'r Drwydded Llywodraeth Agored f3.0 ac eithrio lle nodir fel arall. I weld y drwydded hon, ewch i nationalarchives.gov.uk/doc/open-government-licence/version/3.

Lle rydym wedi nodi unrhyw wybodaeth sydd o dan hawlfraint trydydd parti, bydd angen i chi gael caniatâd deiliaid yr hawlfraint dan sylw.

Mae'r cyhoeddiad hwn ar gael yn www.gov.uk/official-documents.

Dylid anfon unrhyw ymholiadau ynglŷn â'r cyhoeddiad hwn atom yn hsc@cabinetoffice.gov.uk.

ISBN 978-1-5286-2857-0

E02669460 09/21

Argraffwyd ar bapur yn cynnwys isafswm cynnwys 75% o ffibr wedi'i ailgylchu.

Argraffwyd yn y DU gan HH Associates Ltd. ar ran Rheolwr Swyddfa Llyfrfa Ei Mawrhydi.

CYNNWYS

4

3

Rhagair

Prif Weinidog y Gwir Anrhydeddus Boris Johnson, AS

Mae pandemig COVID-19 wedi bod yn her na welwyd ei thebyg o'r blaen. Mae'r argyfwng iechyd cyhoeddus gwaethaf ers canrif wedi cael effaith ddwys ar y GIG. Mae staff wedi trin mwy na hanner miliwn o gleifion COVID-19 dros y 18 mis diwethaf yn yr ysbyty yn unig - gan ddarparu gofal rhagorol i'r rheini sy'n dioddef cyflyrau newydd, cymhleth ac weithiau gwanychol iawn.

Mae'r pandemig wedi bwrw goleuni ar broblemau cronig yn ein system iechyd a gofal cymdeithasol, ac wedi gwaethygu llawer ohonynt. Er enghraifft, pan dorrodd COVID-19 allan, roedd miloedd o welyau ysbyty wedi'u llenwi â phobl a allai fod wedi cael gofal gwell mewn man arall.

Mae'r problemau hyn yn ei gwneud hi'n anoddach o lawer rheoli'r pwysau sydd, yn anochel, wedi cronni mewn rhannau eraill o'r system o ganlyniad i'r pandemig. Mae'r angen i drin cleifion COVID-19 wedi cyfrannu at amseroedd sy'n gwaethygu am ofal nad yw'n ofal COVID-19. Cyn y pandemig, roedd naw o bob deg yn aros llai na 25 wythnos yn Lloegr, ond mae hynny bellach wedi codi i 44 wythnos. Mae nifer cleifion y GIG sy'n aros am brofion, llawfeddygaeth a thriniaeth arferol yn Lloegr yn uwch nag erioed o 5.5 miliwn a gallai o bosibl gyrraedd 13 miliwn dros yr ychydig flynyddoedd nesaf. Mae gwasanaethau iechyd mewn rhannau eraill o'r DU wedi wynebu heriau tebyg.

Ni ddaeth tua saith miliwn o gleifion yn Lloegr ymlaen i gael triniaeth yn ystod y pandemig - ac mae'n iawn y dylid eu gweld yn awr a chael y driniaeth sydd ei hangen arnynt. Felly er bod staff gweithgar y GIG yn gwneud eu gorau, amcangyfrifwyd y gallai gymryd hyd at ddegawd i'r GIG glirio ôl-groniadau triniaeth heb weithredu ar y cyd.

Mae'n rhaid inni hefyd fynd i'r afael â'r heriau ym maes gofal cymdeithasol oedolion. Mae'r pandemig wedi rhoi pwysau sylweddol ar y sector. Ond hyd yn oed cyn y pandemig roedd problemau yn y sector. Roedd yn ofynnol i bobl yn Lloegr dalu am eu holl anghenion gofal yn llawn, hyd at £23,250, ac ar yr adeg honno byddai'r wladwriaeth yn dechrau darparu rhywfaint o gefnogaeth. Ar adeg a oedd eisoes yn anodd yn eu bywydau, roedd pobl a oedd yn dioddef cyflyrau meddygol fel dementia yn wynebu colli eu cynilion bywyd. Mae llywodraethau olynol wedi addo diwygio'r system ond nid oes yr un ohonynt wedi sicrhau newid tymor hir.

Felly mae'n rhaid i ni ddilyn yr un dull pellgyrhaeddol â'r Llywodraeth a sefydlodd y GIG a'r wladwriaeth les fodern ar ôl yr Ail Ryfel Byd. Mae'n rhaid inni ddilyn prosiect cyfatebol ein hoes, cefnogi'r GIG, diwygio gofal cymdeithasol oedolion a chreu system integredig newydd rhwng iechyd a gofal cymdeithasol sy'n canolbwyntio ar wella canlyniadau i'n pobl. A dyna fydd y Llywodraeth hon yn ei wneud.

Byddwn yn darparu buddsoddiad newydd sylweddol - gan leihau arosiadau hir am y profion a'r driniaeth sydd eu hangen ar bobl.

Byddwn yn dod â'r systemau iechyd a gofal cymdeithasol at ei gilydd yn agosach - fel bod pobl yn derbyn gofal yn y lle mwyaf priodol ar gyfer eu hanghenion, naill ai yn yr ysbyty, mewn gofal neu gartref.

Byddwn yn amddiffyn unigolion a theuluoedd rhag costau gofal anrhagweladwy a allai fod yn drychinebus - fel na fydd yn rhaid i unrhyw berson cymwys, o Hydref 2023, sy'n dechrau gofal cymdeithasol oedolion dalu mwy na £86,000 am ofal personol dros eu hoes.

Byddwn yn cydnabod y cyfraniad rhyfeddol a wnaeth staff iechyd a gofal cymdeithasol wrth helpu'r wlad trwy'r pandemig - yn rhannol trwy sicrhau bod ganddynt y cymorth sydd ei angen arnynt.

Mae hwn yn fuddsoddiad digynsail mewn iechyd a gofal cymdeithasol. Mae'n un y dylem i gyd dderbyn peth cyfrifoldeb personol am ei ddarparu. Ar gyfer ein dyfodol ein hunain ac i ofalu am ein hanwyliaid. Byddai gwneud fel arall a dibynnu'n llwyr ar y wladwriaeth i gamu i mewn trwy hyd yn oed mwy o fenthyca yn gwanhau'r clymau sy'n dal teuluoedd a chymdeithas â'i gilydd.

Felly mae'n iawn y dylem gyflwyno Ardoll Iechyd a Gofal Cymdeithasol er budd y DU gyfan, gyda chyllid newydd i gefnogi gwasanaethau iechyd a gofal cymdeithasol yn Lloegr, yr Alban, Cymru a Gogledd Iwerddon.

Nid oes eisiau codi trethi ar un llywodraeth, ond ni ddylent esgeuluso eu dyletswydd gofal i'w dinasyddion chwaith. Felly mae'n rhaid i ni weithredu i adeiladu system iechyd a gofal sy'n adlewyrchu disgleirdeb y staff sy'n gweithio ynddi.

Mae'r GIG yn destun balchder enfawr i'r genedl. Byddwn yn sicrhau ei fod yn parhau i fod.

Y Gwir Anrhydeddus Boris Johnson, AS

Prif Weinidog

Cyflwyniad

1. Mae'r Llywodraeth hon wedi ymrwymo i ddarparu gofal iechyd a chymdeithasol o'r radd flaenaf ledled y DU. Mae ymateb gwasanaethau cyhoeddus y genedl i bandemig COVID-19 yn destun balchder rhyfeddol. Cydnabuwyd hyn trwy ddyfarnu'r George Cross i wasanaethau iechyd gwladol y DU.
2. Mae'r GIG wedi arwain yr ymateb i COVID-19 ac yn parhau i yrru'r broses o gyflwyno brechlyn. Er mwyn amddiffyn staff a chleifion, a brwydro yn erbyn y risg o haint, ailffurfweddiwyd wardiau ysbyty ac ystafelloedd aros i leihau trosglwyddiad y firws, a darparodd y Llywodraeth biliynau o eitemau Offer Amddiffynnol Personol (PPE). Fe wnaeth y Llywodraeth hefyd ehangu capasiti gwelyau ysbyty yn gyflym i drin cleifion COVID-19 ac, ynghyd â'r gweinyddiaethau datganoledig, sefydlodd ddeg ysbyty Nightingale yn gyflym ledled y DU. Rydym hefyd wedi gweithio gyda'r gweinyddiaethau datganoledig i gyflawni'r Rhaglen Brofi Genedlaethol, gyda gallu profi dyddiol ledled y DU ar hyn o bryd yn sefyll ar fwy na 600,000 o brofion PCR y dydd, gyda chymorth saith labordy Goleudy ledled y DU. Mae'r rhaglen hon wedi darparu dros 166 miliwn o brofion hyd yma i ddinasyddion y DU ar draws 1100 o safleoedd prawf. Rydym hefyd wedi arwain y byd gyda'n rhaglen frechlyn - o ddyluniad cychwynnol AstraZeneca, i wirfoddolwyr cyhoeddus ar gyfer treialon brechlyn, i weithgynhyrchu yn Lloegr a photelu yng Nghymru. Roedd yr ymdrech anhygoel hon yn golygu bod y DU yn un o'r gwledydd cyntaf yn y byd i ddechrau brechu ein dinasyddion a, chan weithio'n agos gyda'r gweinyddiaethau datganoledig, rydym bellach wedi brechu mwy na 48 miliwn o bobl ledled y DU.
3. Achosodd y pwysau gan y pandemig COVID-19 darfu sylweddol ar y ddarpariaeth iechyd a gofal cymdeithasol yng Nghymru, Lloegr, yr Alban, a Gogledd Iwerddon. Yn anochel, gwnaeth ymdrechion aruthrol y rhai ar y rheng flaen i ymateb i'r pandemig a chyflwyno'r rhaglen frechlyn leihau'r gallu i ymateb i ofal nad yw'n gysylltiedig â COVID-19. Er enghraifft, mae 5.5 miliwn o bobl yn Lloegr bellach yn aros am driniaeth nad yw'n argyfwng, o leiaf 900,000 yn fwy na chyn y pandemig, ac mae amseroedd aros cyfartalog y GIG dros ddeng wythnos, i fyny tua 40 y cant ers cyn y pandemig.
4. Mae effaith y pandemig hefyd wedi cynyddu pwysau ar gyllid ehangach y GIG. Roedd llawer o'r cynnydd hwnnw dros dro, ond mae disgwyl i'r pwysau sylfaenol adeiladu o ganlyniad i newidiadau demograffig, effaith hirdymor COVID-19, costau gofal cynyddol ac ôl-groniadau'r GIG. Mae'r SYG yn amcangyfrif bod gwariant Llywodraeth y DU ar iechyd wedi cynyddu tua 25 y cant yn 2020, y cynnydd mwyaf o flwyddyn i flwyddyn o bell ffordd ers i'r gyfres SYG ddechrau ym 1997¹. Mae'n rhaid i'r GIG gael ei roi ar sylfaen fwy cynaliadwy fel y gall ymateb i heriau'r 21^{ain} ganrif.
5. Mae gofal cymdeithasol yn rhan annatod o'n cymdeithas a'n heconomi. Mae gofal cymdeithasol oedolion yn cynnwys gwaith cymdeithasol, gofal personol a chymorth ymarferol i oedolion iau a hŷn dros 18 oed sydd ag anabledd corfforol, anabledd dysgu, salwch corfforol neu feddyliol. Mae hefyd yn cynnwys diogelu ar gyfer y rhai sydd mewn

---

¹ SYG, 2021. Ar gael yn: <[Gwariant gofal iechyd, amcangyfrifon dros dro Cyfrifon Iechyd y DU: 2020](#)>

peryl o niwed a cham-drin, dibyniaeth ar gyffuriau neu alcohol, yn ogystal â chymorth i ofalwyr di-dâl. Mae tua 950,000 o oedolion yn Lloegr yn derbyn rhyw fath o gymorth gofal cymdeithasol tymor hir, sy'n canolbwyntio ar alluogi ansawdd bywyd parhaus ac annibynnol.

6. Rydym i gyd yn rhannu ymrwymiad i sicrhau bod oedolion sydd ag angen gofal ychwanegol yn derbyn gofal da. Ond cydnabyddir yn eang y gallai'r system gofal cymdeithasol fod yn gweithio'n well i'r bobl sy'n ei defnyddio ac i'r rhai sy'n gofalu am eraill. Mae llywodraethau olynol wedi addo diwygio, ond nid oes yr un wedi cyflawni. Mae llawer gormod o bobl yn wynebu costau anrhagweladwy am eu gofal, tra gall ansawdd y gofal a dderbynnir fod yn anghyson, er gwaethaf ymdrechion gorau ein gweithlu ymroddedig. Mae'r Llywodraeth hon wedi ymrwymo i ddiwygio'r system gofal cymdeithasol i oedolion yn Lloegr er mwyn diwallu anghenion cynyddol gymhleth poblogaeth sy'n heneiddio, yn ogystal ag anghenion oedolion iau sydd angen cymorth.
7. Mae'r heriau iechyd a gofal cymdeithasol hyn yn gysylltiedig â'i gilydd. Elfen bwysig mewn system well fydd integreiddio gwell rhwng iechyd a gofal cymdeithasol, fel bod gofal yn mynd yn llai darniog a bod pobl yn derbyn gofal yn y lle iawn am eu hanghenion. Ni ddylai pobl ag anghenion iechyd a gofal orfod ysgwyddo'r baich o gydlynu'r gwasanaethau y maent yn eu defnyddio ac mae'n rhaid inni leihau nifer y bobl yn yr ysbyty a fyddai'n cael gofal gwell gartref neu mewn gofal arbenigol. Bydd integreiddio gwell hefyd yn golygu dull mwy cyfannol o ddarparu gofal sy'n dod â systemau cenedlaethol a lleol ynghyd. Ymhellach, bydd yn gofyn am ffocws parhaus ar ofal ataliol, fel bod llai o bobl ag angen gofal ysbyty a bod y rhai sy'n paratoi ar gyfer triniaeth fawr yn cael cymorth ar yr adeg iawn.
8. Mae maint yr her sy'n ein hwynebu nawr yn gofyn am ddull newydd. Felly bydd y Llywodraeth hon yn sicrhau bod oddeutu £12 biliwn ychwanegol y flwyddyn ar gael ar gyfer iechyd a gofal cymdeithasol ar gyfartaledd dros y tair blynedd nesaf. Mae hwn yn gynnydd sylweddol a pharhaol mewn gwariant cyhoeddus a byddai'n anghyfrifol iddo beidio â chael ei ariannu'n llawn, yn enwedig ar adeg pan mae benthyca a dyled wedi cyrraedd y lefelau uchaf erioed.
9. Felly mae'r Llywodraeth wedi gwneud y penderfyniad anodd ond cyfrifol i godi trethi. I wneud hynny yn y ffordd decaf bosibl, bydd hyn yn cael ei ariannu gan Ardoll Iechyd a Gofal Cymdeithasol 1.25 y cant (yr Ardoll) newydd, wedi'i ddiogelu ar gyfer iechyd a gofal cymdeithasol. Bydd hyn yn seiliedig ar gyfraniadau Yswiriant Gwladol (CYG) ac o 2023 ymlaen bydd yn ddeddfwriaethol ar wahân, a bydd hefyd yn berthnasol i unigolion sy'n gweithio uwchlaw oedran Pensiwn y Wladwriaeth. Bydd y Llywodraeth hefyd yn cynyddu cyfraddau treth difidend 1.25 y cant, a bydd refeniw ohono'n helpu i ariannu'r pecyn hwn. O ystyried y gofynnir i drethdalwyr gyfrannu mwy, bydd y Llywodraeth yn sicrhau bod yr arian hwn yn cael ei wario'n dda ac yn mynd i ofal rheng flaen yn Lloegr, gan gynyddu effeithlonrwydd a defnyddio diwygiadau i gynyddu cynhyrchiant. Mae difidend Undeb yn golygu y bydd yr Alban, Cymru a Gogledd Iwerddon yn elwa tua 15 y cant yn fwy nag a gynhyrchir gan eu preswylwyr, sy'n cyfateb i oddeutu £300 miliwn bob blwyddyn ar gyfartaledd.

10. Er bod y pecyn cyllido newydd hwn i gefnogi'r system iechyd a gofal cymdeithasol ledled y DU, mae ein cynllun ar gyfer iechyd a gofal cymdeithasol oedolion yn nodi mesurau penodol ar gyfer Lloegr. Mae hefyd yn nodi meysydd lle rydym am weithio gyda Llywodraeth yr Alban, Llywodraeth Cymru a Gweithrediaeth Gogledd Iwerddon i gynorthwyo pobl o bob rhan o'r DU i fyw bywydau mwy annibynnol, iachach am gyfnod hirach.
11. Nodir mwy o fanylion am y pecyn hwn yn y penodau canlynol yn ein cynllun newydd ar gyfer gofal iechyd, ein cynllun newydd ar gyfer gofal cymdeithasol oedolion yn Lloegr a'n cynllun cyllido newydd.

Ein cynllun ar gyfer gofal iechyd

12. Rhoddodd y pandemig bwysau digynsail ar y GIG gydag ymchwydd yn y galw am driniaeth aciwt ledled y DU. Er mwyn ymateb i'r galw hwn, roedd angen graddfa o ymdrech genedlaethol na welwyd o'r blaen yn ystod amser heddwch. Sicrhaodd ymdrechion rhyfeddol meddygon, nyrsys a staff cymorth fod y GIG yn gwrthsefyll her y pandemig, gan drin a gofalu am filiynau o bobl. Ers Mawrth 2020 mae dros 500,000 o bobl wedi cael eu derbyn i'r ysbyty gyda COVID-19 yn y DU. Ar anterth yr argyfwng ym mis Ionawr 2021, roedd dros 39,000 o bobl â COVID-19 yn cael triniaeth yn yr ysbyty.
13. Mae'r Llywodraeth eisoes wedi cyhoeddi codiad cyflog o dri y cant ar gyfer dros 1.1 miliwn o weithwyr y GIG yn Lloegr am eleni, gan gydnabod eu cyfraniad eithriadol trwy gydol y pandemig. Bydd staff y GIG gan gynnwys nyrsys, parafeddygon, ymgynghorwyr a deintyddion yn Lloegr yn derbyn codiad cyflog o dri y cant ar ôl i'r Llywodraeth dderbyn argymhellion Corff Adolygu Cyflogau annibynnol y GIG (NHSPRB) a'r Corff Adolygu ar Dâl Meddygon a Deintyddion (DDRB). I nyrs ar gyflog cyfartalog, bydd hyn yn golygu £1,000 ychwanegol y flwyddyn, tra bydd llawer o borthorion a glanhawyr yn derbyn tua £540.
14. Roedd cymryd camau i sicrhau bod y GIG yn barod i drin llawer iawn o gleifion COVID-19, tra hefyd yn ad-drefnu ysbytai i leihau'r risg o haint, yn hollbwysig yn y frwydr yn erbyn y firws. Ynghyd â'r camau a gymerwyd gan bobl i leihau trosglwyddiad, roedd y camau hyn yn arbed bywydau ac yn golygu bod y GIG hyd yn oed ar anterth y pandemig yn hafal i'r her.
15. Cyflawnodd GIG Lloegr a Gwella, GIG yr Alban, GIG Cymru, ac Iechyd a Gofal Cymdeithasol (HSC) yng Ngogledd Iwerddon swyddogaeth hanfodol wrth frechu'r wlad. Bydd y Llywodraeth yn parhau i gefnogi'r GIG i gyflwyno'r rhaglen frechu a chynnal a chefnogi'r ymateb i'r pandemig. Bydd hyn yn golygu bod y wlad yn barod i ymateb yn gyflym i unrhyw don newydd o'r firws marwol hwn neu bandemig yn y dyfodol.
16. Mae'r newid ffocws hwn i ymateb i'r pandemig wedi cael effaith sylweddol ar ddarparu mathau eraill o driniaeth. O ganlyniad i'r mesurau sydd eu hangen i reoli haint, gostyngodd nifer y gwelyau GIG sydd ar gael i gleifion yn Lloegr dros naw y cant ar ddechrau'r pandemig. Er gwaethaf y pwysau enfawr hyn, parhaodd y GIG i amddiffyn a blaenoriaethu triniaeth frys, fel llawfeddygaeth ar gyfer canser a llawdriniaethau achub bywyd eraill. Ond roedd gofynion y pandemig yn golygu saib dros dro o driniaeth bwysig, llai brys, a gohiriodd pobl weld eu meddyg oni bai bod yn rhaid iddynt, er mwyn helpu i amddiffyn y GIG. Mae'r galw hwn bellach yn dychwelyd ac mae'r ciwiau am driniaeth yn mynd yn hirach.
17. Yn benodol, erbyn hyn mae ôl-groniad sylweddol iawn mewn gofal dewisol, lle mae angen profion neu driniaeth heblaw argyfwng ar gleifion.
  - a. Yn Lloegr, mae 5.5 miliwn o bobl yn aros am driniaeth ar hyn o bryd, o leiaf 900,000 yn fwy na chyn y pandemig. Maent yn aros am ymyriadau yn amrywio o brofion neu sganiau i gefnogi diagnosis hyd at lawdriniaeth nad yw'n argyfwng. Mae mwy na 300,000 o bobl bellach wedi bod yn aros am dros flwyddyn am ofal

o'r fath, ac er bod yr amseroedd aros ar gyfartaledd bron i hanner yr hyn yr oeddent ar ei anterth ym mis Gorffennaf 2020 ar oddeutu deg wythnos, maent yn dal i fod tua 40 y cant yn hwy na chyn y pandemig.

- b. Yn yr Alban, mae'r rhestr aros am driniaeth cleifion mewnol wedi cynyddu o 79,000 i 97,000 ers dechrau'r pandemig. Mae 23,000 o bobl bellach wedi bod yn aros dros flwyddyn.
- c. Yng Nghymru, mae'r rhestr aros am driniaeth o'r fath wedi tyfu i 625,000, i fyny o 462,000 cyn y pandemig. Mae mwy na 200,000 o bobl wedi bod yn aros dros 36 wythnos.
- d. Yng Ngogledd Iwerddon, mae'r rhestr aros am driniaeth cleifion mewnol hefyd wedi cynyddu o 93,000 i 113,000. Mae tua 66,000 o bobl wedi bod yn aros dros flwyddyn.

18. Diolch i ymdrechion diflino staff y GIG, bu cynnydd sylweddol eisoes wrth fynd i'r afael â'r ôl-groniadau hyn. Er enghraifft, yn Lloegr, mae nifer y rhai sy'n cael eu derbyn i'r ysbyty i gael triniaeth ddewisol bellach yn cynyddu; ym mis Mehefin, gostyngodd cleifion a oedd yn aros mwy na 18 wythnos am ofal dewisol fwy nag 20,000; a gostyngodd y rhai a oedd yn aros mwy na blwyddyn am ofal 30,000 am y trydydd mis yn olynol. Ond mae effaith y pandemig wedi bod yn ddifrifol a bydd yn parhau i gael ei themlo wrth i'r GIG reoli effeithiau parhaol COVID-19. Bydd mynd i'r afael â'r ôl-groniadau hyn yn cymryd mwy o amser na'r wythnosau neu'r misoedd nesaf.

19. Mae'r ymgyrch 'Helpwch Ni, Helpwch Chi' yn Lloegr yn annog cleifion i ddod ymlaen a chael mynediad at wasanaethau iechyd hanfodol os ydyn nhw'n poeni bod rhywbeth o'i le, yn enwedig os oes ganddyn nhw symptomau sy'n awgrymu y gallen nhw fod â chyflyrau mwy difrifol fel canser. Wrth i'r rhaglen frechlyn ddatblygu ac wrth i gleifion ddychwelyd, gan gynnwys y saith miliwn o bobl y byddai disgwyl iddynt ofyn am gymorth ond na wnaethant yn ystod y pandemig, mae'r Llywodraeth yn disgwyl y bydd rhestrau aros yn tyfu ymhellach.

20. Mae effaith COVID-19 wedi cynyddu pwysau ar draws y GIG, nid dim ond ar ofal dewisol. Cyfrannodd y camau a gymerodd pobl i amddiffyn ei gilydd rhag y pandemig at ostyngiad yn y galw am A&E o dros 30 y cant yn 2020-21, gyda deg y cant yn llai o apwyntiadau meddyg teulu yn ystod 12 mis cyntaf y pandemig nac mewn blynyddoedd blaenorol, a gostyngiad amlwg mewn triniaeth ddeintyddol. Effeithiodd y pandemig hefyd ar iechyd meddwl, gyda gofynion digynsail yn cael eu gosod ar staff a'r cyhoedd yn gyffredinol, ac amlygodd y baich o gyflyrau cronig ond y gellir eu hatal, yn enwedig gordewdra.

21. Felly mae ein cynllun ar gyfer gofal iechyd yn cynnwys i) mynd i'r afael â'r ôl-groniad dewisol, ii) rhoi'r GIG yn ôl ar sylfaen gynaliadwy a iii) cynyddu'r ffocws ar atal.

Mynd i'r afael â'r ôl-groniad dewisol

22. Bydd y Llywodraeth yn mynd i'r afael â'r ôl-groniad dewisol hwn yn y rhaglen ddal i fyny fwyaf yn hanes y GIG. Byddwn yn gwario £2 biliwn eleni, dwbl ein hymrwymiad blaenorol, i ddechrau mynd i'r afael â'r ôl-groniad. Yn ogystal, mae'r Llywodraeth yn bwriadu gwario mwy nag £8 biliwn yn y tair blynedd ganlynol rhwng 2022-23 a 2024-25. Gallai'r £9 biliwn yr ydym yn ei roi yn awr, ar ben yr £1 biliwn a gafodd ei gynnwys yn Adolygiad Gwariant 2020, gyflawni'r hyn sy'n cyfateb i oddeutu naw miliwn yn fwy o wiriadau, sganiau a thriniaethau. Bydd hefyd yn golygu y gall y GIG yn Lloegr anelu at ddarparu tua 30 y cant yn fwy o weithgaredd dewisol erbyn 2024-25 nac yr oedd cyn y pandemig, ar ôl rhoi cyfrif am effaith cynnig gofal gwell trwy drawsnewid system, a chyingor ac arweiniad. At hynny, unwaith y bydd y GIG wedi gwella o'r pandemig, dylai'r gweithgaredd fod yn gyfwerth â deg y cant yn uwch nac o dan Gynllun Tymor Hir y GIG².
23. Bydd y Llywodraeth hefyd yn sefydlu Cronfa Technoleg Adfer Dewisol newydd gwerth £250 miliwn i alluogi technolegau blaengar a darparu cyllid o £250 miliwn i gynyddu capasiti theatr weithredol a gwella cynhyrchiant mewn ysbytai, a fydd gyda'i gilydd yn cynyddu capasiti dewisol.
24. Er mwyn helpu i sicrhau bod y nod uchelgeisiol hwn yn cael ei gyflawni, bydd GIG Lloegr a Gwelliant hefyd yn nodi'n gyhoeddus sut y bydd yn croesawu effeithlonrwydd a diwygio i geisio sicrhau'r cyllid mwyaf posibl ar gyfer gweithgaredd dewisol yn yr amlen ariannu. Heb y buddsoddiad hwn, byddai'r amseroedd aros ar gyfartaledd yn hirach. Cyflwynir y rhaglen hon trwy ganolbwyntio ar wneud y defnydd gorau o adnoddau, cynyddu hyblygrwydd a chofleidio arloesedd.
- Bydd Dal i fyny yn cynnwys gwneud y defnydd gorau o'r **adnoddau** sydd ar gael, ein cyllid a'n staff GIG gwych. Mae hynny'n golygu recriwtio a hyfforddi staff newydd y GIG, gan gynnwys cwrdd ag ymrwymiad y Llywodraeth i ddarparu 50,000 yn fwy o nyrsys. Bydd mwy o staff yn golygu amseroedd aros byrrach nag y byddai fel arall. Mae'r Llywodraeth eisoes wedi dyblu'r Gronfa Adferiad Dewisol eleni i £2 biliwn, gan helpu sefydliadau'r GIG yn Lloegr i drawsnewid y modd y darperir gwasanaethau a chyflymu'r broses o adfer gofal dewisol a chanser.
  - Bydd GIG Lloegr a Gwelliant yn sicrhau bod y system yn **hyblyg** fel y gall pobl gael gafael ar gyngor cyflym pan fydd ei angen arnynt. Yn ogystal â sicrhau bod cleifion ag amheuaeth o ganser a chyflyrau brys eraill yn dod ymlaen i gael mynediad at wasanaethau iechyd, bydd cyngor arbenigol ar gyfer gofal sylfaenol i alluogi rheoli gofal claf yn y lleoliad mwyaf priodol. Byddwn yn cyflwyno system newydd sy'n rhoi'r gallu i gleifion a'u gofalmwyr drefnu apwyntiadau dilynol yn ôl yr angen.
  - Mae'r rhaglen hon hefyd yn gofyn am ymrwymiad i **arloesi** a chofleidio'r cyfle i wneud pethau'n wahanol ac yn well yn y dyfodol. Mae hyn yn golygu rhannu a defnyddio arbenigedd, adeiladu ar y gwaith rhagorol sydd eisoes ar y gweill mewn ysbytai a gofal sylfaenol, a dysgu o'r pandemig trwy ddefnyddio clinigau rhithwir a

² Cynllun Tymor Hir y GIG, 2019. Ar gael yn: < <https://www.longtermplan.nhs.uk/> >

ffyrdd newydd o weithio, ynghyd â harneisio'r data a'r technegau diagnostig diweddaraf. Bydd yn arwain at well gofal a thriniaeth fwy diogel. Bydd y dull hwn yn cael ei gefnogi gan fwy o gapasiti triniaeth, gyda chanolfannau llawfeddygol newydd a darparu llawdriniaethau ychwanegol a gweithdrefnau eraill, gan weithio mewn partneriaeth â'r sector preifat. Bydd llwybrau cleifion yn cael eu trawsnewid, gan wella maint ac ansawdd gofal cleifion trwy wasanaeth mwy effeithlon. Ar hyn o bryd mae GIG Lloegr a Gwelliant yn rhedeg menter cyflymydd adferiad dewisol gwerth £160 miliwn i dreialu dulliau newydd mewn 12 system gofal integredig a phum ysbyty plant arbenigol ledled Lloegr. Bydd y datblygiadau arloesol hyn yn bwydo i mewn i gynllun cyflawni ar gyfer cyflymu adferiad ar draws y system. Bydd yr holl ddatblygiadau arloesol hyn yn cefnogi ein gallu i sicrhau bod pobl yn derbyn gofal mor effeithlon â phosibl ac yn y ffordd orau ar gyfer eu hanghenion unigol.

25. Mae'r pandemig wedi effeithio ar ddarpariaeth gofal iechyd ledled y DU. Mae angen dull unedig i rannu gwybodaeth ac arfer gorau, darparu cyngor iechyd cyhoeddus cyson a datrys problemau sy'n peri pryder ar y cyd yn yr ymateb ledled y DU i'r pandemig. Bydd y Llywodraeth yn gweithio'n agos gyda'r gweinyddiaethau datganoledig i rannu syniadau ar gyfer adferiad, gan osod y seiliau ar gyfer rhaglen o weithio ar y cyd i'r wlad gyfan er mwyn adeiladu'n ôl yn well.
26. Sefydliar cronfa ymchwil, arloesi a chydweithio newydd gwerth £50 miliwn i helpu i wella canlyniadau iechyd ledled y DU, yn enwedig lle maent ar eu gwannaf. Bydd y gronfa, a weinyddir gan yr Adran Iechyd a Gofal Cymdeithasol a Swyddfa'r Cabinet, yn cefnogi sefydliadau ymchwil a gofal iechyd mewn gwahanol rannau o'r DU i gydweithio ar brosiectau ar y cyd, i rannu arfer gorau, ac ar y cyd i ddatblygu dulliau arloesol newydd. Bydd y gronfa'n cefnogi codi'r gwastad a gosod y sylfeini ar gyfer cydweithredu mwy gweithredol, parhaus mewn gofal iechyd arloesol ledled gwledydd cartref y DU. Bydd Llywodraeth y DU yn ymgynghori â'r gweinyddiaethau datganoledig, ac yn gweithio gyda sefydliadau ymchwil a gofal iechyd, ar ddyluniad y gronfa.

Rhoi sylfaen gynaliadwy i'r GIG

27. Roedd ymateb y GIG i'r pandemig ledled y DU yn rhyfeddol. Er bod yn rhaid canolbwyntio ar adferiad ar unwaith, mae'r Llywodraeth hon yn benderfynol o godi gwastad canlyniadau iechyd ledled y DU a buddsoddi yn y gwasanaethau sydd bwysicaf i fywydau pobl.
28. Sicrhaodd y Llywodraeth £63 biliwn yn 2020-21 a dros £34 biliwn hyd yma eleni i gefnogi gwasanaethau iechyd. Yn Lloegr, roedd hyn yn cynnwys £500 miliwn ar gyfer adferiad iechyd meddwl yn 2021-22, sy'n cael ei ddefnyddio i fynd i'r afael ag amseroedd aros am wasanaethau iechyd meddwl, rhoi'r cymorth iechyd meddwl sydd ei angen ar fwy o bobl a buddsoddi yng ngweithlu'r GIG. Roedd hefyd yn cynnwys £260 miliwn i barhau i dyfu ein gweithlu GIG a chefnogi ymrwymadau a wnaed yng Nghynllun Tymor Hir y GIG. Ym Mawrth 2021, cyhoeddodd y Llywodraeth hefyd £6.6 biliwn ychwanegol i ganiatáu i GIG Lloegr a Gwelliant gynnal capasiti ac ymateb i COVID-19, ac i barhau â'r rhaglen rhyddhau o'r ysbyty, mesurau rheoli heintiau, gwasanaethau COVID hir a gwasanaethau cymorth staff y GIG. Cadarnhaodd y Gyllideb hefyd £2.4 biliwn

ychwanegol ar gyfer y gweinyddiaethau datganoledig yn 2021-22 trwy fformiwla Barnett a thargedu buddsoddiad ledled yr Alban, Cymru a Gogledd Iwerddon.

29. Mae'r Ardoll Iechyd a Gofal Cymdeithasol yn sicrhau bod buddsoddiad o oddeutu £12 biliwn y flwyddyn ar gael ar gyfartaledd ar gyfer iechyd a gofal cymdeithasol ledled y DU dros y tair blynedd nesaf. Mae hyn yn cynnwys cyllid ar gyfer codiadau ychwanegol mewn termau real i wariant y GIG yn Lloegr y tu hwnt i'r Cynllun Tymor Hir cyfredol. Yn 2024-25, bydd yr Alban, Cymru a Gogledd Iwerddon yn elwa o £1.1 biliwn ychwanegol, £700 miliwn a £400 miliwn yn y drefn honno, sy'n cynnwys gwariant ledled y DU fel brechlynnau yn ogystal â chyllid Barnett ar gyfer y gweinyddiaethau datganoledig. Wrth wraidd y cynlluniau hyn mae penderfyniad y Llywodraeth y dylai'r adferiad gael ei deimlo'n gyfartal gan bobl ym mhob rhan o'r wlad.

Canolbwyntio ar atal

30. Er mwyn creu GIG sy'n addas ar gyfer yr 21^{ain} ganrif mae'n rhaid i ni gymryd agwedd hirdymor. Mae'r boblogaeth wedi tyfu, mae disgwyliad oes wedi cynyddu ac mae datblygiadau meddygol i'w croesawu wedi arwain at argaeledd triniaethau newydd. Ond mae'r boblogaeth hefyd yn dioddef o faich cyflyrau cronig y gellir eu hatal, fel gordewdra, diabetes a chlefyd y galon, sydd yn aml wedi'u crynhoi yn rhannau tlotaf cymdeithas. Mae hyn yn golygu mwy o alw am wasanaethau sy'n fwy cymhleth ac eang nac erioed o'r blaen. Dyna pam mae'r Llywodraeth hon yn parhau i fod yn ymrwymedig i gyflawni ei haddewid i ddarparu 50,000 yn fwy o nyrsys, darparu 40 o ysbytai newydd a darparu 50 miliwn yn fwy o apwyntiadau practis cyffredinol yn Lloegr. Felly er bod yn rhaid i flaenoriaethau uniongyrchol y Llywodraeth ar gyfer y GIG fod yn delio â COVID-19 ac adfer yr ôl-groniad dewisol, mae ei flaenoriaeth hirdymor yn parhau i symud y GIG tuag at atal.

31. Mae'n rhaid i atal fod yn egwyddor ganolog wrth ddarparu GIG cynaliadwy a chodi'r gwastad. Mae hyn yn golygu trwsio achosion sylfaenol afiechyd sy'n cyfrannu at gynnydd mewn gwariant ar iechyd a gwaethygu canlyniadau. Mae gwella iechyd cymunedau yn hanfodol i wytnwch yn erbyn bygythiadau iechyd yn y dyfodol. Mae hyn wrth wraidd cenhadaeth y Swyddfa Gwella Iechyd a Gwahaniaethau Newydd, ac Asiantaeth Diogelwch Iechyd Newydd y DU.

32. Bydd y Llywodraeth yn archwilio troi rhaglen Archwiliad Iechyd y GIG yn Wasanaeth Atal Cenedlaethol fel y gall pobl gael mynediad at wiriadau iechyd, gan gynorthwyo unigolion i fod yn iachach a chael gafael ar y triniaethau cywir. Yn ogystal, byddwn hefyd yn cyflwyno gofyniad newydd i GIG Lloegr a Gwelliant gyflwyno meini prawf adrodd gwariant, canlyniad a thaflywybr atal blynyddol, gan gynnwys asesiad o'r taflywybr 10 mlynedd a thaflywybrau canlyniadau (beth fydd yn digwydd i gleifion dros y degawd yn dilyn diagnosis) o'r prif afiechydon y gellir eu hatal fel diabetes.

33. Ein huchelgais yw galluogi unigolion mewn cymunedau sydd â heriau iechyd penodol i wella eu hiechyd eu hunain, cael gafael ar driniaethau achub bywyd ac adfer o'r pandemig. Bydd yn lleihau'r pwysau ar y GIG trwy rymuso unigolion ym mhob man i

newid eu hymddygiad, naill ai trwy roi'r gorau i ysmegu, cymryd mwy o ymarfer corff neu newid deietau, fel y gall pawb fyw bywydau hir, iach a chynhyrchiol.

Ein cynllun ar gyfer gofal cymdeithasol oedolion yn Lloegr

34. Mae gofal cymdeithasol yn effeithio ar dros ddeng miliwn o bobl³ yn Lloegr ar unrhyw un adeg. Mae angen cymorth gwahanol ar bobl i fyw'r bywyd sydd ei eisiau arnynt. Mae angen cymorth ar rai trwy gydol eu hoes, tra bod gan eraill anghenion sy'n datblygu'n sydyn. Daw rhai yn arbenigwyr ym mha gefnogaeth sydd ei hangen arnynt, tra bydd eraill ag angen cyfranogiad ffrindiau a theulu. I lawer, mae angen gwneud penderfyniadau ar adeg unigryw anodd yn eu bywydau. Mae llawer gormod o bobl a'u teuluoedd yn atebol am filiau na allant eu rhagweld na'u fforddio. Mae eraill yn poeni am ddiffyg dewis wrth sicrhau'r cymorth sydd ei angen arnynt neu ddiffyg tai addas. Mae llywodraethau olynol wedi methu â mynd i'r afael â hyn ac ar hyn o bryd, mae'n rhaid i unrhyw un yn Lloegr sydd ag asedau dros £23,250 dalu am eu gofal yn llawn. Yn 2011, amcangyfrifodd Comisiwn annibynnol Dilnot fod tua un o bob deg oedolyn 65 oed yn wynebu costau oes o fwy na £100,000⁴. O ystyried costau gofal cynyddol, mae'r amcangyfrif hwnnw bellach yn un o bob saith.
35. Mae'r Llywodraeth wedi ymrwymo i greu system gofal cymdeithasol gynaliadwy i oedolion sy'n addas ar gyfer y dyfodol, ochr yn ochr â'i rhaglen o ddiwygio gofal ieched yn ehangach. Er bod gwahanol systemau yn yr Alban, Cymru a Gogledd Iwerddon sy'n cael eu rhedeg gan y gweinyddiaethau datganoledig, bydd y Llywodraeth yn ceisio sefydlu rhaglen o waith ar y cyd i rannu arfer gorau ar draws y gwledydd cartref. Yn Lloegr, bydd y Llywodraeth yn gweithio gydag arweinwyr mewn Llywodraeth Leol a'r sector gofal cymdeithasol, defnyddwyr gwasanaeth a gofalwyr, yn ogystal â Phrif Weithredwr y GIG a'r GIG, i ddatblygu a chyhoeddi Papur Gwyn ar gyfer diwygio gofal cymdeithasol oedolion, a fydd yn cychwyn. trawsnewidiad unwaith mewn cenhedlaeth i ofal cymdeithasol oedolion. Bydd yn:
- cynnig dewis, rheolaeth ac annibyniaeth i ddefnyddwyr gofal** - fel bod unigolion yn cael eu grymuso i wneud penderfyniadau gwybodus a byw bywydau hapusach, iachach a mwy annibynnol am gyfnod hirach;
  - darparu gofal o ansawdd rhagorol** - lle mae gan unigolion brofiad di-dor o system ieched, gofal a chymuned integredig sy'n cydweithio ac yn cael ei ddarparu gan weithlu medrus a gwerthfawr; a
  - bod yn deg ac yn hygyrch i bawb sydd ei angen, pan fydd ei angen arnynt** - sicrhau bod ffioedd yn fwy tryloyw, bod gwybodaeth a chynghor yn hawdd eu defnyddio ac yn hawdd eu cyrraedd, ac nad oes unrhyw un yn destun costau gofal anrhagweladwy a diderfyn.
36. Bydd y Llywodraeth yn sicrhau bod gan Awdurdodau Lleol fynediad at gyllid cynaliadwy ar gyfer cyllidebau craidd yn yr Adolygiad o Wariant. Disgwylw'n y bydd pwysau demograffig a chostau uned yn cael eu talu trwy'r Dreth Gyngor, praesept gofal

³ Yn cwmpasu'r rhai sy'n derbyn gofal ffurfiol ac anffurfiol, y gweithlu a gofalwyr di-dâl.

⁴ Comisiwn ar Ariannu Gofal a Chymorth, 2011. Cyllid Gofal Tecach. Adroddiad y Comisiwn ar Ariannu Gofal a Chefnogaeth. [art-lein] HMSO, t.12. Ar gael yn: <
<http://webarchive.nationalarchives.gov.uk/20130221130239/http://dilnotcommission.dh.gov.uk/files/2011/07/Fairer-Care-Funding-Report.pdf>>

cymdeithasol, ac effeithlonrwydd tymor hir; bydd lefel gyffredinol cyllid Llywodraeth Leol, gan gynnwys praesept y Dreth Gyngor a gofal cymdeithasol, yn cael ei bennu yn y cylch yn yr Adolygiad o Wariant yn y ffordd arferol. Byddwn yn buddsoddi £5.4 biliwn mewn gofal cymdeithasol oedolion dros y tair blynedd nesaf i gyflawni'r ymrwymadau cyllido a diwygio'r system a nodir yn y ddogfen hon.

37. I ddechrau'r trawsnewidiad hwn mewn gofal cymdeithasol oedolion, bydd y Llywodraeth yn:

- a. cyflwyno cap ar gostau gofal personol;
- b. darparu cymorth ariannol i'r rheini heb asedau sylweddol;
- c. darparu cymorth ehangach i'r system gofal cymdeithasol, yn enwedig ein staff gofal cymdeithasol gwych; a
- ch. gwella integreiddiad systemau iechyd a gofal cymdeithasol.

Capio costau gofal cymdeithasol oedolion

38. O fis Hydref 2023, bydd y Llywodraeth yn cyflwyno cap newydd o £86,000 ar y swm y bydd angen i unrhyw un yn Lloegr ei wario ar eu gofal personol dros eu hoes. Bydd hwn yn newid seismig yn y ffordd yr ydym yn talu am ofal a bydd yn cyflawni argymhelliad craidd y Comisiwn Dilnot annibynnol. Bydd yn cael ei weithredu gan ddefnyddio deddfwriaeth sydd eisoes ar waith o dan Ddeddf Gofal 2014, sy'n cyflwyno diwygiad taliadau gofal cymdeithasol annibynnol Comisiwn Dilnot. O ganlyniad i'r cap newydd hwn, ni fydd pobl bellach yn wynebu costau gofal anrhagweladwy na ddiderfyn.

39. Bydd y diwygiadau newydd hyn yn ategu'r gwasanaeth presennol gan ganiatáu i bobl sydd ag angen gofal preswyl ohirio talu ffioedd eu cartrefi gofal fel nad ydynt yn wynebu'r straen ychwanegol o orfod rhuthro i werthu eu cartref. Mae'r system hon wedi bod ar waith ers 2015 ac mae'n golygu bod gan bobl yr hyblygrwydd i osgoi gwerthu eu cartref o fewn eu hoes. Er mwyn cefnogi'r diwygiadau hyn, byddwn yn gweithio gyda phartneriaid i adolygu'r cynllun presennol er mwyn darparu mwy o hyblygrwydd i bobl ohirio eu taliadau gofal.

40. Byddwn hefyd yn mynd i'r afael ag annhegwch parhaus yn y system gofal cymdeithasol. O dan y system bresennol, mae pobl sy'n ariannu eu gofal eu hunain yn aml yn talu mwy na phobl sy'n cael eu hariannu trwy eu Hawdurdod Lleol am ofal cyfatebol. Am y tro cyntaf, gan ddefnyddio deddfwriaeth sydd wedi'i chynnwys yn Neddf Gofal 2014, byddwn yn sicrhau bod hunangyllidwyr yn gallu gofyn i'w Awdurdod Lleol drefnu eu gofal ar eu cyfer fel y gallant ddod o hyd i ofal gwerth gwell.

Astudiaeth achos - Yusuf

Mae Yusuf yn ei 70au hwyr. Mae wedi byw ar ei ben ei hun ers i'w wraig farw o ganser ddeng mlynedd yn ôl. Pan fu hi farw, symudodd o gartref ei deulu yn Hastings i eiddo llai gwerth £180,000. O ganlyniad, mae ganddo £70,000 mewn cynilion. Mae Yusuf yn datblygu dementia, ni all ymdopi gartref bellach ac mae angen iddo symud i ofal preswyl. Mae ei iechyd sylfaenol yn dda ac yn y pen draw mae'n treulio wyth mlynedd yn byw yn y cartref preswyl. Mae cartref gofal Yusuf yn costio £700 yr wythnos.

O dan y system bresennol, byddai Yusuf yn gwario tua £293,000 ar ei ofal o'i asedau a'i incwm, ac o ganlyniad dim ond £72,000 sydd ar ôl mewn asedau.

O dan y system newydd, mae Yusuf yn taro'r cap o £86,000 ar ôl tair blynedd a phedwar mis. Nid oes angen iddo bellach gyfrannu at ei ofal personol naill ai o'i asedau na'i incwm. Y tu hwnt i hyn, dim ond tuag at gostau byw bob dydd y bydd yn rhaid iddo gyfrannu. Bellach mae ganddo £173,000, bron i 70 y cant o'i asedau gwreiddiol.

Dros ei daith ofal gyfan, mae Yusuf yn gwario £123,000 yn llai nag o dan y system bresennol.

Cymorth ariannol i bobl heb asedau sylweddol

41. O Hydref 2023, ni fydd yn rhaid i unrhyw un ag asedau o lai na £20,000 wneud unrhyw gyfraniad am eu gofal o'u cynilion neu werth eu cartref, gan sicrhau bod y rhai sydd â'r lleiaf yn cael eu gwarchod. Bydd unrhyw un sydd ag asedau rhwng £20,000 a £100,000 yn gymwys i gael rhywfaint o gymorth prawf modd, gan helpu pobl heb asedau sylweddol. Mae'r terfyn cyfalaf uchaf newydd o £100,000 yn fwy na phedair gwaith y terfyn cyfredol o £23,250, gan sicrhau bod llawer mwy o bobl yn gymwys i gael rhywfaint o gymorth Awdurdod Lleol â phrawf modd.
42. Os oes angen gofal ar rywun, bydd Awdurdodau Lleol yn asesu i) eu hanghenion gofal a pha rai o'r anghenion hynny sy'n gymwys i gael eu diwallu gan yr Awdurdod Lleol a ii) a ddylent dderbyn cymorth ariannol i helpu gyda chostau gofal, trwy asesiad prawf modd. Fel y system gyfredol, bydd y prawf modd yn seiliedig ar gyfanswm yr asedau, gan gynnwys gwerth cartref unigolyn a'i gynilion. Fodd bynnag, os oes angen i unigolyn barhau i fyw yn ei gartref ei hun, bydd yn cael ei eithrio o'r asesiad o gyfanswm yr asedau trethadwy. Gelwir hyn yn ddiystyriad tai ac nid yw wedi newid o'r rheolau cyfredol.
43. Bydd y prawf modd newydd ar gyfer gofal cymdeithasol oedolion yn dod i rym ym mis Hydref 2023 ar sail incwm ac arbedion unigolyn yn y ffordd ganlynol.
  - Os yw **cyfanswm asedau unigolyn dros £100,000**, mae'n rhaid talu ffioedd llawn. Yr uchafswm y bydd yn rhaid i unigolyn ei dalu dros ei oes tuag at gostau gofal personol fydd £86,000 o ganlyniad i'r cap newydd. Os yw gwerth asedau sy'n

weddi gan unigolyn yn disgyn o dan £100,000 trwy gyfrannu tuag at gostau gofal, mae'n debygol y byddant yn gymwys i gael rhywfaint o gymorth ariannol. Ar ôl cyrraedd y cap o £86,000, bydd Awdurdodau Lleol yn talu am yr holl gostau gofal personol cymwys. Ni fydd angen i unrhyw un wneud cyfraniad o'u hincwm tuag at y costau gofal hyn. Efallai y bydd pobl yn dewis "ychwanegu at" eu costau gofal trwy dalu'r gwahaniaeth tuag at wasanaeth drutach, ond ni fydd hyn yn cyfrif tuag at y cap.

- Os yw **cyfanswm asedau unigolyn rhwng £20,000 a £100,000**, mae eu Hawdurdod Lleol yn debygol o ariannu peth o'u gofal. Disgwylir i bobl gyfrannu tuag at gost eu gofal o'u hincwm, ond os nad yw hynny'n ddigonol, ni fyddant yn cyfrannu mwy nac 20 y cant o'u hasedau trethadwy y flwyddyn. Os bydd gwerth asedau sy'n weddill gan unigolyn yn disgyn o dan £20,000 trwy gyfrannu tuag at gostau gofal, yna byddent yn parhau i dalu cyfraniad o'u hincwm ond dim byd pellach o'u hasedau.
- Os yw **cyfanswm asedau unigolyn yn llai na £20,000**, ni fydd yn rhaid iddo dalu unrhyw beth am ei ofal o'i asedau. Fodd bynnag, efallai y bydd angen i bobl wneud cyfraniad tuag at eu costau gofal o'u hincwm o hyd.

44. Bydd y diwygiadau hyn yn berthnasol i bob oedolyn sy'n derbyn gofal cymdeithasol oedolion yn Lloegr, waeth beth fo'u hoedran. Pan weithredir y diwygiadau hyn, bydd tua 150,000 o bobl yn elwa'n uniongyrchol ar unrhyw un adeg. Bydd pawb yn elwa o'r sicrwydd a'r diogelwch, os bydd angen gofal personol arnyn nhw neu eu hanwyliaid, na fyddant bellach yn wynebu costau anrhagweladwy a diderfyn.

Astudiaeth Achos - Mary a Bob

Mae Mary yn bensiynwr sy'n byw yn Sir Gaer gyda'i gŵr, Bob. Gyda'i gilydd, maen nhw'n berchen ar gartref sy'n werth £90,000 ac mae ganddyn nhw gynilion ar y cyd o £10,000. Gweithiodd y ddau yn galed trwy gydol eu hoes, cynllunio'n ofalus ar gyfer eu hymddeoliad ac mae ganddynt incwm wythnosol ar y cyd o bensiynau o £762. Mae gan Mary ddemtia ac mae'n derbyn gofal yn eu cartref, ond Bob yw ei phrif ofalwr. Yn anffodus, ar ôl blwyddyn mae Bob yn dioddef strôc ddifrifol ac mae angen i Bob a Mary fynd i ofal preswyl.

O dan y system bresennol, pe bai'r ddau ohonyn nhw'n aros mewn gofal preswyl am ddwy flynedd, byddai Mary a Bob wedi gwario cyfanswm o tua £114,000 tuag at eu gofal. Ni fyddent wedi cael unrhyw gefnogaeth y wladwriaeth reit tan y diwedd pan wnaethant gyrraedd y Terfyn Cyfalaf Uchaf o £23,250, a fyddai'n seiliedig ar hanner eu hasedau a rennir. Byddent yn cael eu gadael gyda thua £44,000 mewn asedau.

O dan y system newydd, unwaith y bydd y ddau ohonyn nhw'n mynd i mewn i gartref gofal, maen nhw'n dod yn gymwys ar unwaith i gael rhywfaint o gefnogaeth y wladwriaeth oherwydd bod pob un o'u cyfran o £50,000 o'u cyfoeth yn is na'r Terfyn Cyfalaf Uchaf newydd o £100,000. O dan y system newydd, maent yn gwario cyfanswm o £66,000 am eu gofal o'u hincwm a'u hasedau.

Yn ystod eu teithiau gofal cyfun, mae Mary a Bob yn arbed £48,000 o'u hasedau a'u hincwm yn y system newydd o'i gymharu â'r system gyfredol.

45. Ar hyn o bryd, mae rhai pobl yn wynebu pwysau ariannol go iawn bob wythnos neu fis ar ôl talu am eu gofal. Er mwyn caniatáu i bobl sy'n derbyn cymorth â phrawf modd gadw mwy o'u hincwm eu hunain, bydd y Llywodraeth yn dad-wneud y Warrant Isafswm Incwm (MIG) ar gyfer y rhai sy'n derbyn gofal yn eu cartrefi eu hunain a'r Lwfans Treuliau Personol (PEA) ar gyfer preswylwyr cartrefi gofal, fel bod o Ebrill 2022 bydd y ddau ohonyn nhw'n codi yn unol â chwyddiant.
46. Mae'r cyllid yn y pecyn hwn yn cwmpasu'r costau i Lywodraeth Leol o weithredu'r diwygiadau codi tâl, gan gynnwys y cap, y terfyn cyfalaf uwch, symud tuag at dalu cyfradd deg o ofal a'r costau gweithredu cysylltiedig. Bydd y Llywodraeth yn ymgynghori ar ei chynigion ar gyfer dosbarthu cyllid ac yn adolygu'r dosbarthiad hwn. Os yw'n ymddangos bod costau'n wahanol iawn i ragamcanion, bydd yn gweithio'n agos gyda Llywodraeth Leol i fynd i'r afael â hyn, gan gynnwys trwy ganllawiau cenedlaethol, cefnogi lliniaru priodol ar lefel leol, a thrwy gytuno ar y diweddariadau angenrheidiol i fecanweithiau dosbarthu.

Cefnogaeth ehangach i'r system gofal cymdeithasol

47. Mae poblogaeth sy'n heneiddio ag anghenion cynyddol gymhleth yn rhoi mwy a mwy o bwysau ar y system gofal cymdeithasol. Felly ochr yn ochr â darparu llwybr at gynaliadwyedd ariannol tymor hir, bydd y Papur Gwyn ar gyfer gofal cymdeithasol oedolion y byddwn yn ei ddatblygu gyda defnyddwyr gofal, darparwyr a rhanddeiliaid allweddol eraill yn canolbwyntio ar gynigion ar gyfer diwygio'r system.
48. Mae ein gweithlu gofal cymdeithasol 1.5 miliwn cryf yn rhan hanfodol o'r system gofal cymdeithasol. Mae gweithwyr gofal cymdeithasol yn y rheng flaen, yn gofalu am ac yn cefnogi pobl sydd wrth wraidd eu cymunedau. Mae gweithlu cymwys a medrus sy'n cael ei wobrwyo ac sy'n teimlo ei fod yn cael ei werthfawrogi yn hanfodol ar gyfer gofal o ansawdd uchel sy'n sensitif i anghenion unigol. Felly byddwn yn gwneud gwaith gofal yn alwedigaeth fwy gwerth chweil, gan gynnig gyrfa lle gall pobl ddatblygu sgiliau newydd a chymryd heriau newydd wrth iddynt ddod yn fwy profiadol. Bydd hyn yn cynnwys datblygu cynllun i gefnogi datblygiad proffesiynol a lles tymor hir y gweithlu.
49. Bydd y Llywodraeth hefyd yn buddsoddi o leiaf £500 miliwn mewn mesurau newydd dros dair blynedd i:
- ddarparu cefnogaeth wrth broffesiynoli a datblygu'r gweithlu, gan gynnwys cannoedd ar filoedd o leoedd hyfforddi ac ardystiadau i'n gweithwyr gofal a datblygiad proffesiynol ar gyfer y gweithlu rheoledig;
  - ariannu adnoddau lles iechyd meddwl a darparu mynediad at gyllid iechyd galwedigaethol i helpu staff i wella o'u rôl anhygoel wrth gefnogi'r wlad trwy'r

pandemig, gan gynnwys trwy gynnig gwasanaethau fel cwnsela, hyfforddi cymheiriaid i gyfoedion a gwella'r gweithle; a

- c. chyflwyno diwygiadau pellach i wella recriwtio a chefnogaeth i'n gweithlu gofal cymdeithasol, gyda manylion pellach wedi'u nodi yn y Papur Gwyn sydd ar ddod.

Astudiaeth Achos - Lucy

Mae Lucy, 23, wedi bod yn weithiwr gofal am ddwy flynedd yn gweithio gydag oedolion ag anabledau dysgu. Mae Lucy wrth ei bodd gyda'i swydd ac mae'n angerddol am wella gofal dementia yn ei gwasanaeth gan fod llawer o'i chleientiaid yn dangos arwyddion cynnar ohono. Mae Lucy wedi cwblhau ei hyfforddiant cychwynol ac mae ganddi Dystysgrif Gofal. Mae hi nawr eisiau dilyn cymwysterau arbenigol lefel 2 ychwanegol i gynyddu ei hyder a'i sgiliau. Yn y pen draw, mae Lucy yn dyheu am fod yn uwch weithiwr gofal fel y gall reoli tîm a helpu i hyfforddi eraill, trwy ddiploma lefel 3. Mae Lucy hefyd wedi wynebu amodau anhygoel o galed yn ystod y pandemig COVID-19 sydd wedi rhoi pwysau ar ei hiechyd a'i lles ei hun.

Bydd ein cynigion gweithlu yn caniatáu i Lucy ddatblygu sgiliau newydd i gefnogi ei thaith yrfaol i uwch weithiwr gofal. Bydd ganddi hefyd fwy o fynediad at wasanaethau fel cwnsela, cefnogaeth cymar-i-gymar a llinell gymorth gyffredinol i'w helpu i wella o'r amgylchiadau anghyffredin a wynebodd yn ystod y pandemig.

50. Mae hefyd yn amlwg bod set ehangach o faterion y mae'r sector gofal cymdeithasol oedolion yn eu hwynebu y tu hwnt i'r rheini sy'n ymwneud â chostau i ddefnyddwyr a'r gweithlu. Felly, bydd y Llywodraeth yn:

- a. cymryd camau i sicrhau bod gan y 5.4 miliwn o ofalwyr di-dâl y gefnogaeth, y cyngor a'r seibiant sydd eu hangen arnynt, gan gyflawni nodau'r Ddeddf Gofal;
- b. buddsoddi yn y Grant Cyfleusterau i'r Anabl a thai â chymorth, yn ogystal ag archwilio atebion tai arloesol eraill i gefnogi mwy o bobl i fyw'n annibynnol gartref;
- c. gwella gwybodaeth i ddefnyddwyr gwasanaeth i'w helpu i lywio'r system ofal a deall yr opsiynau sydd ar gael iddynt; a
- d. chyflwyno fframwaith sicrwydd newydd a chefnogi gwelliant yn y system, er mwyn sicrhau bod Awdurdodau Lleol yn cyflawni eu rhwymedigaethau ar gyfer defnyddwyr.

51. Dros yr ychydig fisoedd nesaf, byddwn yn parhau i weithio gyda rhanddeiliaid i gyd-gynhyrchu ein gweledigaeth ar gyfer gofal cymdeithasol oedolion a llywio'r manylion o dan yr ymrwymadau hyn. Byddwn yn darparu mwy o fanylion yn ddiweddarach eleni mewn Papur Gwyn ar gyfer gofal cymdeithasol oedolion.

Gwella integreiddiad iechyd a gofal cymdeithasol

52. Rhaid rhoi pobl sy'n defnyddio iechyd a gofal cymdeithasol yng nghanol y gwasanaethau maen nhw'n eu defnyddio. Nod system ofal integredig yw uno'r ystod o wasanaethau iechyd a gofal cymdeithasol y gallai cleifion eu derbyn, gan bontio'r bylchau y mae cleifion, defnyddwyr gofal a'u teuluoedd yn eu gadael yn rhy aml i lywio ar eu pennau eu hunain.
53. Mae datblygu Systemau Gofal Integredig (ICSs), a fydd yn cael eu gosod ar sail statudol trwy'r Mesur Iechyd a Gofal sydd gerbron y Senedd ar hyn o bryd, wedi dangos yr hyn sy'n bosibl trwy ddod ag ysbytai, gofal sylfaenol ac Awdurdodau Lleol ynghyd. Mae'n gam angenrheidiol i'r cyfeiriad cywir. Ond mae angen i ni fynd ymhellach i sicrhau bod pobl sy'n defnyddio gwasanaethau iechyd a gofal cymdeithasol yn profi gofal wedi'i gydlynu'n dda. Bydd hyn yn golygu nad yw pobl yn symud rhwng gwahanol leoliadau gofal mewn ffordd sydd nid yn unig yn ddrwg i annibyniaeth unigol ac ansawdd eu bywyd, ond sydd hefyd yn gostus ac yn aneffeithlon.
54. Mae Cynllun Tymor Hir y GIG yn glir y dylai'r gwasanaeth iechyd gynnwys systemau integredig agosach. Mae hyn yn golygu y dylai sefydliadau iechyd a gofal weithio'n ddi-dor gyda'i gilydd o fewn systemau i wella safon gwasanaethau mewn lleoedd lleol. Bydd y dull newydd hwn yn golygu y gall pobl ddisgwyl:
- cyfleustra** - gofal wedi'i gydlynu'n dda wedi'i alluogi gan gofnod iechyd digidol a gofal cymdeithasol sengl ar draws gofal sylfaenol, ymddiriedolaethau'r GIG a darparwyr gofal cymdeithasol, ac arferion gweithio cydweithredol, fel bod y baich o gydlynu gofal yn disgyn ar ICSs nid y defnyddiwr;
  - dewis** - gyda'r gallu i wneud penderfyniadau ynghylch pwy sy'n darparu eu gofal a sut maen nhw'n ei gyrchu, gan gynnwys trwy well dealltwriaeth o'r darparwyr gofal cymdeithasol sydd ar gael iddyn nhw; a
  - hyblygrwydd** - trwy gael eu trin yn y lle iawn ar yr adeg iawn ar gyfer eu hanghenion - er enghraifft, gartref neu yn y gymuned yn hytrach nag yn yr ysbyty.
55. Bydd y Llywodraeth yn gweithio gyda dinasyddion, y GIG, Llywodraethau Lleol a rhanddeiliaid allweddol eraill i gyd-gynhyrchu cynllun cenedlaethol cynhwysfawr ar gyfer cefnogi a galluogi integreiddio rhwng iechyd a gofal cymdeithasol. Bydd hyn yn cynnwys creu'r cymhellion lleol cywir ar gyfer integreiddio ac atal, ynghyd â gweithio gyda'r GIG, darparwyr gofal cymdeithasol a phartneriaid eraill i sicrhau eu bod yn gweithio i ddarparu gofal mwy effeithiol yng nghartrefi pobl eu hunain a'u cymunedau, gan chwalu'r rhwystrau rhwng gwasanaethau. Bydd datblygiad y strategaeth yn cynnwys ffocws o'r newydd ar ganlyniadau, grymuso arweinwyr lleol a diwygiadau system ehangach.
- Canolbwyntio ar y canlyniadau.** Bydd y Llywodraeth yn gweithio gyda systemau i nodi un set o ganlyniadau iechyd a gofal yn seiliedig ar system y gofynnir i systemau lleol (gan gynnwys ICSs ac Awdurdodau Lleol) eu cyflawni. Bydd hyn yn golygu mwy o ffocws ar gyflawni canlyniadau yn hytrach na phrosesau. Er y dylid symleiddio'r gofynion adrodd, bydd mwy o dryloywder hefyd o ran cyflawni'r canlyniadau hyn, fel ei bod yn amlwg i ddinasyddion sy'n atebol am eu

gwasanaethau iechyd a gofal lleol. Pan fydd systemau cenedlaethol yn nodi materion, dylai achosion tanberfformio fod yn ganolbwynt i unrhyw ymateb, yn hytrach na diffyg dirwyon neu sancsiynau.

- b. **Grymuso arweinwyr lleol.** Rhoddir rhyddid i arweinwyr lleol alinio cymhellion a strwythurau er mwyn cyflawni'r canlyniadau hyn yn y ffordd sydd orau i'w cymunedau. Bydd y Llywodraeth yn adolygu'r gofynion rheoliadol cyfredol i sicrhau eu bod yn canolbwyntio ar ganlyniadau, yn hytrach na arddweud dull cyflawni penodol. Byddwn yn adeiladu ar ganlyniadau cadarnhaol rolau arwain ar y cyd ar draws Awdurdodau Lleol ac ICSs yn ystod y blynyddoedd diwethaf i gefnogi mwy o systemau i ddefnyddio'r dull hwn.
- c. **Diwygiadau system ehangach.** Bydd y Comisiwn Ansawdd Gofal (CQC) yn goruchwylio comisiynu Awdurdodau Lleol o ofal cymdeithasol oedolion, a gyflwynir trwy'r Mesur Iechyd a Gofal, a rôl i'r CQC wrth asesu ansawdd cyffredinol ICSs. Yn ogystal, byddwn yn gwella cynllunio'r gweithlu ar draws iechyd a gofal cymdeithasol ac yn ystyried cwricwlwm hyfforddi newydd ar gyfer staff iechyd a gofal cymdeithasol.

56. Bydd y dull hwn yn cefnogi cynlluniau presennol ar integreiddio i fynd yn gyflymach, newid y berthynas rhwng yr unigolyn a'i system iechyd a gofal leol, a rhwng systemau lleol a llywodraeth genedlaethol.

Astudiaeth Achos - Omar a Nadra

Mae Omar yn 88 oed ac yn byw gyda'i wraig Nadra yn eu cartref yn Norfolk. Mae'n mynd i'r ysbyty yn aml oherwydd cwympiadau ac mae wedi cael pyliau o ddeliriwm.

Ar hyn o bryd, nid oes gan Omar ofalwyr ffurfiol nac asesiad cwympiadau, ac nid oes ganddo offer arbenigol yn ei dŷ. Y llynedd dioddefodd doriad i'w glun ar ôl cwmpo a bu'n rhaid iddo dreulio cyfnod hir yn yr ysbyty tra cytunwyd ar ei becyn adsefydlu a gofal.

Gyda dull gwell a mwy integredig ar waith, mae Tîm Amlddisgyblaethol lleol yn gallu nodi a mynd i'r afael â nifer o faterion cydgysylltiedig. Er enghraifft, mae Omar yn cael ei ddiagnosio a'i drin am ddementia ac mae'n derbyn mewnbwn gan y gwasanaethau cymdeithasol na fyddai wedi cael mynediad atynt fel arall, ac mae offer yn cael ei archebu fel bod Omar yn gallu byw mor annibynnol â phosibl. Mae gwirfoddolwyr cymunedol yn ei gefnogi i gymdeithasu ac, yn dilyn asesiad cwympiadau, mae Omar bellach yn mynd i ddsbarthiadau ac yn cynyddu ei gryfder.

Mae Omar a Nadra yn cael y gefnogaeth a'r arbenigedd sydd eu hangen arnynt ar gyfer profiad iechyd a gofal cymdeithasol di-dor mewn system fwy integredig. Mae Omar yn gallu byw gartref yn hirach, mae ganddo fwy o ymgysylltiad â gwasanaethau iechyd a gofal, ac mae Nadra yn teimlo nad ydyn nhw ar eu pennau eu hunain mwyach.

Ein cynllun cyllido newydd

57. Mae'r Llywodraeth wedi ymrwymo i reoli'r cyllid cyhoeddus yn gyfrifol. Bydd y cynllun hwn ar gyfer iechyd a gofal cymdeithasol yn arwain at gynnydd parhaol mewn gwariant. Fel Llywodraeth gyfrifol, mae'n bwysig bod y gwariant hwn yn cael ei ariannu'n llawn, yn enwedig yng nghyd-destun benthyca uchaf a dyled i ariannu'r ymateb economaidd i COVID-19. Felly mae'r Llywodraeth wedi gwneud y penderfyniad anodd ond cyfrifol i godi trethi. Yr Ardoll Iechyd a Gofal Cymdeithasol newydd (yr Ardoll) yw'r ffordd orau o wneud hynny.
58. Ynghyd â'r cynnydd i gyfraddau treth difidend, bydd yr Ardoll yn sicrhau bod oddeutu £12 biliwn ychwanegol y flwyddyn ar gael ar gyfartaledd ar gyfer iechyd a gofal cymdeithasol ledled y DU.

Ardoll Iechyd a Gofal Cymdeithasol newydd

59. Bydd y Llywodraeth yn cyflwyno Ardoll Iechyd a Gofal Cymdeithasol 1.25 y cant ledled y DU yn seiliedig ar gyfraniadau Yswiriant Gwladol (CYG) a neilltuwyd i ariannu'r buddsoddiad mewn iechyd a gofal cymdeithasol a nodir yn y cynllun hwn.
60. Bydd yr Ardoll newydd yn seiliedig ar CYG sydd eisoes yn rhan-ariannu'r GIG ac yn hanesyddol bu'r ffordd y mae arian yn cael ei godi ar gyfer darpariaeth nawdd cymdeithasol yn y wlad hon. Bydd yr Ardoll yn cael ei chyflwyno i bob pwrpas o Ebrill 2022, pan fydd CYG ar gyfer gweithwyr oedran gweithio, hunangyflogedig a chyflogwyr yn cynyddu 1.25 y cant ac yn cael eu hychwanegu at ddyraniad presennol y GIG. O Ebrill 2023, unwaith y bydd systemau Cyllid a Thollau EM yn cael eu diweddarau, bydd yr Ardoll 1.25 y cant yn cael ei gwahanu'n ffurfiol a bydd hefyd yn berthnasol i unigolion sy'n gweithio uwchlaw oedran Pensiwn y Wladwriaeth, a bydd cyfraddau CYG yn dychwelyd i'w lefelau 2021-22. Bydd refeniw yn cael ei neilltuo ar gyfer iechyd a gofal cymdeithasol (gweler yr Atodiad Technegol am fwy o fanylion).
61. Dim ond sylfaen dreth eang fel Treth Incwm, TAW neu CYG sy'n gallu codi'r symiau sydd eu hangen ar gyfer buddsoddiad mor sylweddol mewn iechyd a gofal cymdeithasol. Mae sawl mantais i seilio'r Ardoll ar CYG.
- Mae'n seiliedig ar yr egwyddor y dylai pob unigolyn gyfrannu yn ôl ei fodd.** Mae'r rhai sy'n ennill mwy yn talu mwy. Mae llawer o fusnesau bach hefyd yn cael eu gwarchod. Bydd 70 y cant o'r arian a godir gan fusnesau yn dod o'r un y cant mwyaf o fusnesau, tra na fydd 40 y cant o'r holl fusnesau yn talu dim byd ychwanegol.
  - Mae'r Ardoll yn rhannu'r gost o wella'r systemau iechyd a gofal cymdeithasol rhwng unigolion a busnesau ledled y DU.** Mae seilio'r Ardoll ar CYG yn golygu y gofynnir i gyflogwyr dalu ychydig yn fwy ochr yn ochr â'r mwyafrif o weithwyr a'r hunangyflogedig.
  - Mae llywodraethau olynol wedi cynyddu CYG i ariannu buddsoddiad yn y GIG a blaenoriaethau cenedlaethol eraill, gan gynnwys yn 2003 a 2011.**

Sefydlwyd y system CYG i ariannu nawdd cymdeithasol ac i gefnogi'r rhai sydd wedi cyfrannu ati dros eu bywydau gwaith.

- d. **Mae yna gylch gwaith CYG ar gyfer y GIG eisoes.** Sefydlwyd y diogelu hwn ym 1948 a'i ehangu yn 2003. Bydd y cyfraniadau ychwanegol hyn hefyd yn mynd i gefnogi'r system iechyd a gofal cymdeithasol, a bydd hyn yn cael ei arddangos yn glir ar slipiau cyflog.
- e. **Mae'n darparu dull clir ledled y DU.** Mae angen datrysiad tymor hir ar bob rhan o'r DU i ariannu iechyd a gofal cymdeithasol. Mae CYG wedi'u gosod ledled y DU ac felly maent yn ffordd briodol o godi a dosbarthu arian ledled y DU.
- f. **Mae'n gyson ag arfer gorau rhyngwladol.** Mae Ffrainc, yr Almaen a Japan i gyd wedi cynyddu cyfraniadau nawdd cymdeithasol i ariannu darpariaeth gofal cymdeithasol - y ddau olaf ag ardollau gofal cymdeithasol penodol.

62. Bydd yr Ardoll yn berthnasol i'r un boblogaeth ac incwm â Dosbarth 1 (Gweithiwr, Cyflogwr) a Dosbarth 4 (Hunangyflogedig, gan gynnwys partneriaid) Yswiriant Gwladol, ac i'r prif gyfraddau ac uwch. O Ebrill 2023 ymlaen bydd yr Ardoll hefyd yn berthnasol i'r rhai uwchlaw oedran Pensiwn y Wladwriaeth sy'n dal i fod mewn cyflogaeth. Ni fydd y cynnydd yn berthnasol i CYG Dosbarth 2 (y gyfradd unffurf a delir gan yr Hunangyflogedig gydag elw uwchlaw'r Trothwy Elw Bach, sydd ar hyn o bryd yn £6,515 y flwyddyn) neu CYG Dosbarth 3 (cyfraniadau gwirfoddol i drethdalwyr lenwi bylchau yn eu cofnodion cyfraniadau i fod yn gymwys i gael budd-daliadau).

63. Bydd rhyddhadau CYG presennol i gefnogi cyflogwyr yn berthnasol i'r Ardoll. Ni fydd cwmnïau sy'n cyflogi prentisiaid o dan 25 oed, pawb o dan 21 oed, cyn-filwyr a chyflogwyr mewn Porthladdoedd Rhydd yn talu'r Ardoll am y gweithwyr hyn cyhyd â bod eu henillion gros blynyddol yn llai na £50,270, neu £25,000 ar gyfer gweithwyr Porthladdoedd Rhydd newydd.

64. Gweinyddir yr Ardoll gan Gyllid a Thollau EM a'i chasglu gan y sianelau cyfredol ar gyfer CYG - Talu Wrth Ennill a Hunanasesiad Treth Incwm. Bydd yr Ardoll, gan gynnwys y cynnydd dros dro yn y CYG yn 2022, yn cael ei deddfu cyn bo hir.

Effeithiau'r Ardoll

65. I **unigolion**, bydd yr Ardoll yn flaengar. Ni fydd 6.2 miliwn o bobl yn ennill llai na'r Trothwy Sylfaenol/Terfyn Elw Is o £9,568 yn 2021-22 yn talu'r Ardoll. Bydd trethdalwr cyfradd sylfaenol nodweddiadol sy'n ennill £24,100 yn cyfrannu £180 yn 2022-23, tra bydd trethdalwr cyfradd uwch nodweddiadol sy'n ennill £67,100 yn cyfrannu £715. Dim ond dau y cant o'r unigolion yr effeithir arnynt yw trethdalwyr cyfradd ychwanegol ond byddant yn cyfrannu bron i 20 y cant o'r refeniw a godir gan unigolion. Bydd yr 14 y cant sy'n ennill yr uchaf yn talu tua hanner y refeniw. Ni fydd yr Ardoll yn berthnasol i CYG Dosbarth 2 neu 3, gan amddiffyn y gweithwyr hunangyflogedig ar y cyflog isaf a phobl sy'n gwneud cyfraniadau gwirfoddol.

66. Mae'n iawn bod **busnesau'n** gwneud cyfraniad teg, ochr yn ochr â gweithwyr a'r hunangyflogedig, oherwydd eu bod hefyd yn elwa o wasanaeth iechyd a gofal cymdeithasol a ariennir gan y trethdalwr sy'n cefnogi eu gweithwyr. Fodd bynnag, mae'r Llywodraeth yn cydnabod yr angen i gefnogi'r busnesau lleiaf a bydd y Lwfans Cyflogaeth, sy'n gostwng biliau CYG cyflogwyr lleiaf y busnesau hyd at £4,000, hefyd yn berthnasol i'r Ardoll. Mae hyn yn golygu na fydd yr Ardoll yn effeithio o gwbl ar oddeutu 40 y cant o fusnesau, tua 640,000 o fusnesau. Bydd y 40 y cant nesaf o fusnesau, tua 665,000 o fusnesau, yn wynebu cynnydd o ddim ond £450 y flwyddyn ar gyfartaledd, llai na 0.1 y cant o'r trosiant cyfartalog, a llai nag un y cant o'u bil cyflog cyffredinol. Bydd 70 y cant o'r arian a godir gan fusnesau yn dod o'r un y cant mwyaf o fusnesau - y rheini ag o leiaf 250 o weithwyr. Fel rhan o'r Cynllun Swyddi, mae'r Llywodraeth yn darparu cefnogaeth ariannol sylweddol i gyflogwyr i gyflogi staff a phrentisiaid ychwanegol.

Cynyddu cyfraddau treth difidend

67. Bydd y Llywodraeth hefyd yn cynyddu cyfraddau treth difidend o 1.25 y cant o fis Ebrill 2022. Bydd y referniw o'r cynnydd hwn yn helpu i ariannu'r setliad a gyhoeddwyd heddiw, yn ychwanegol at yr Ardoll.

68. Telir treth difidend gan unigolion sy'n derbyn incwm difidend o gyfranddaliadau, nad yw'n ddarostyngedig i CYG na'r Ardoll.

69. Mae hwn yn gynnydd gweddol, ac mae'n golygu y bydd y rheini ag incwm difidend, fel perchnogion busnes a buddsoddwyr, yn gwneud cyfraniad yn unol â'r hyn a wneir gan weithwyr a'r hunangyflogedig ar eu henillion. Mae hefyd yn ffordd flaengar iawn i godi referniw. Disgwylir i drethdalwyr cyfradd ychwanegol ac uwch gyfrannu dros 70 y cant o'r referniw o'r cynnydd hwn yn 2022-23.

70. Yn ogystal, ni fydd unrhyw effaith ar lawer o fuddsoddwyr bob dydd. Nid yw cyfranddaliadau a ddelir mewn ISAs yn destun treth difidend ac, oherwydd y lwfans difidend di-dreth o £2,000 a'r lwfans personol, ni ddisgwylir i oddeutu 60 y cant o unigolion ag incwm difidend y tu allan i ISA dalu unrhyw dreth difidend na chael eu heffeithio gan y newid hwn yn 2022-23.

71. Bydd y newid hwn yn berthnasol ledled y DU. Bydd yn cael ei sgorio yn y Gyllideb a'i ddeddfu yn y Bil Cyllid nesaf.

Cyflawni ar gyfer y Deyrnas Unedig gyfan

72. Bydd yr Ardoll yn gweithredu ledled y DU, gan sicrhau bod iechyd a gofal cymdeithasol ym mhob rhan o'r DU yn elwa o gymorth ychwanegol sylweddol. Bydd gofyniad cyfreithiol i ddyrannu referniw'r Ardoll ar gyfer gwariant ar iechyd a gofal cymdeithasol.

73. Yn Lloegr, o 2022-23 bydd derbynebaw o'r Ardoll yn cael eu hychwanegu at ddyraniad presennol y GIG. O 2023, bydd derbynebaw o'r Ardoll yn mynd i'r Weinyddiaeth Tai, Cymunedau a Llywodraeth Leol (MHCLG), GIG Lloegr a Gwella'r GIG a'r Adran Iechyd a Gofal Cymdeithasol (DHSC). Bydd y Llywodraeth yn gweithio'n agos gyda

rhanddeiliaid y sector Llywodraeth Leol ar weithredu'r diwygiadau gofal cymdeithasol newydd. Bydd dyraniadau cyllid penodol ar gyfer pob Awdurdod Lleol yn cael eu cyfleu gan MHCLG yn y ffordd arferol trwy'r broses Setliad Cyllid Llywodraeth Leol.

74. Bydd derbyniadau o gynnydd 2022-23 yn mynd i'r GIG neu gyfwerth yn yr Alban, Cymru a Gogledd Iwerddon fel yn achos dyraniad cyfredol CYG y GIG. O Ebrill 2023, bydd derbynebau o'r Ardoll yn mynd at y rhai sy'n gyfrifol am iechyd a gofal cymdeithasol yn y gweinyddiaethau datganoledig, gan gynnwys GIG yr Alban, GIG Cymru ac Iechyd a Gofal Cymdeithasol (HSC) yng Ngogledd Iwerddon.
75. Yn Lloegr, bydd refeniw o'r cynnydd mewn cyfraddau treth difidend yn helpu i ariannu'r setliad iechyd a gofal cymdeithasol a gyhoeddwyd heddiw. Bydd y refeniw hwn yn llifo i'r gweinyddiaethau datganoledig yn y ffordd arferol.
76. Gyda'i gilydd, bydd yr Alban, Cymru a Gogledd Iwerddon yn elwa o £2.2 biliwn ychwanegol bob blwyddyn ar gyfartaledd o ganlyniad i'r pecyn iechyd a gofal cymdeithasol. Yn 2024-25, bydd yr Alban, Cymru a Gogledd Iwerddon yn elwa o £1.1 biliwn ychwanegol, £700 miliwn a £400 miliwn yn y drefn honno, sy'n cynnwys gwariant ledled y DU fel brechlynnau yn ogystal â chyllid Barnett ar gyfer y gweinyddiaethau datganoledig. Byddant yn elwa o oddeutu 15 y cant yn fwy na'r hyn a gynhyrchir gan eu preswylwyr, sy'n cyfateb i ddifidend cyfartalog yr Undeb o tua £300 miliwn bob blwyddyn.

Casgliad

77. Mae iechyd a gofal cymdeithasol yn sylfaenol i bob un ohonom. Daeth hi'n amlwg o COVID-19 pa mor hanfodol yw darparu gwasanaethau cyhoeddus yn effeithiol ledled y DU, gan gynnwys gan y gweinyddiaethau datganoledig, Awdurdodau Lleol a phawb sydd ar y rheng flaen. Mae'r cyhoedd, meddygon, nyrsys, gofalwyr a staff cymorth i gyd wedi ymateb i'r her gyda dewrder rhyfeddol.
78. Mae'r Llywodraeth yn cyhoeddi buddsoddiad sylweddol mewn iechyd a gofal cymdeithasol o tua £12 biliwn y flwyddyn ar gyfartaledd ledled y DU, gan gynnwys cyllid ar gyfer codiadau pellach mewn termau real i GIG Lloegr a gwariant Gwella'r GIG y tu hwnt i'r cynllun tymor hir cyfredol. I roi'r mesurau hyn ar waith, bydd y Llywodraeth yn:
- dechrau'r ymgynghoriad ar ein diwygiadau i daliadau gofal cymdeithasol oedolion ym mis Hydref eleni;
  - parhau i weithio'n agos gyda'r gweinyddiaethau datganoledig ar ein hadferiad o'r pandemig COVID-19, gan gynnwys ar yr adferiad dewisol;
  - cyhoeddi'r setliad cyllido terfynol ar gyfer GIG Lloegr a Gwella'r GIG, y cynllun cyflawni ar gyfer mynd i'r afael â'r ôl-groniad dewisol, y Papur Gwyn ar gyfer diwygio gofal cymdeithasol oedolion a'r cynllun ar gyfer integreiddio yn ddiweddarach eleni;
  - cyflwyno'r Ardoll Iechyd a Gofal Cymdeithasol a chynyddu cyfraddau treth difidend o Ebrill 2022, ac ymestyn yr Ardoll i gynnwys unigolion uwchlaw oedran Pensiwn y Wladwriaeth sy'n dal i fod mewn cyflogaeth o Ebrill 2023; a
  - dod â diwygiadau codi tâl gofal cymdeithasol yn null Dilnot i rym yn Lloegr o Hydref 2023.
79. Mae'r mesurau a amlinellir yma, gan gynnwys yr Ardoll newydd, yn adlewyrchu eiliad trobwynt i'n system iechyd a gofal cymdeithasol. Nid yw hyn yn ymwneud ag adferiad yn unig ond â chyflawni diwygio systemig ar gyfer y dyfodol. Mae'r Llywodraeth hon yn gwneud y penderfyniadau anodd sy'n ofynnol i roi'r GIG ar sylfaen gynaliadwy, darparu datrysiad fforddiadwy i ofal cymdeithasol a darparu system iechyd a gofal cymdeithasol o'r radd flaenaf sy'n addas ar gyfer yr 21^{ain} ganrif.

Atodiad Technegol: Ardoll Iechyd a Gofal Cymdeithasol

80. Bydd yr Ardoll Iechyd a Gofal Cymdeithasol (yr Ardoll) yn berthnasol i weithwyr a chyflogwyr sy'n atebol am CYG Dosbarth 1 ac unigolion hunangyflogedig sy'n atebol am CYG Dosbarth 4. Bydd yn cael ei gyflwyno o Ebrill 2022. Yn 2022-23, o ystyried yr amser y mae'n ei gymryd i baratoi systemau Cyllid a Thollau EM, bydd hynny'n cael ei wneud trwy gynnydd o 1.25 y cant yng nghyfraddau CYG. Bydd yr holl referniw a gynhyrchir gan y cynnydd mewn cyfraddau yn cael ei neilltuo a'i anfon yn uniongyrchol i GIG Lloegr a Gwella'r GIG, ac yn gyfwerth yn yr Alban, Cymru a Gogledd Iwerddon. Ar ôl i systemau gael eu diweddarau yn 2023-24, bydd gordal cyfreithiol ffurfiol o 1.25 y cant yn disodli'r cynnydd mewn cyfraddau CYG ac yn berthnasol i'r rhai sy'n gweithio uwchlaw oedran Pensiwn y Wladwriaeth; bydd y cyfraddau CYG sylfaenol yn dychwelyd i'w lefel flaenorol. O Ebrill 2023, bydd derbynebaw o'r Ardoll yn mynd at y rhai sy'n gyfrifol am iechyd a gofal cymdeithasol yn y gweinyddiaethau datganoledig, gan gynnwys GIG yr Alban, GIG Cymru ac Iechyd a Gofal Cymdeithasol (HSC) yng Ngogledd Iwerddon. Bydd yr Ardoll yn ymddangos ar slipiau cyflog a gallai neges generig ymddangos ar slipiau cyflog yn y flwyddyn dreth nesaf.

Tabl 1. Cyfraddau Ardoll Iechyd a Gofal Cymdeithasol

	Gweithiwr Prif gyfradd / cyfradd uwch	Cyflogwr	Hunan-gyflogedig Prif gyfradd / cyfradd uwch
Cyfraddau CYG cyfredol (2021-22)	12% / 2%	13.8%	9% / 2%
Cyfraddau CYG 2022-23	13.25% / 3.25%	15.05%	10.25% / 3.25%
2023-24			
Cyfraddau CYG	12% / 2%	13.8%	9% / 2%
Ardoll	1.25%	1.25%	1.25%
Codir tâl ar yr holl enillion / elw uchod: (Trothwyon 2021-22)	£9,568	£8,840	£9,568

Bydd rhyddhadau CYG presennol i gefnogi cyflogwyr yn berthnasol i'r Ardoll.

Defnyddir trothwyon 2021-22 fel enghraifft: bydd yr Ardoll yn berthnasol i elw/enillion uwchlaw'r trothwyon priodol yn y blynyddoedd i ddod.

Crynodeb o'r effeithiau

Effaith Trysorlys

81. Fel sy'n arferol, bydd y Llywodraeth yn cyfrif am y referniw a godir gan yr Ardoll a'r cynnydd i gyfraddau treth difidend yn y digwyddiad cyllidol nesaf, pan fydd cost y polisi yn cael ei ardystio gan y Swyddfa Cyfrifoldeb Cyllidebol (OBR). Mae'r Llywodraeth yn

disgwyl y bydd y refeniw net y bydd yr Ardoll a'r cynnydd yn y gyfradd treth difidend yn ei ddarparu ar gyfer gwariant iechyd a gofal cymdeithasol ychwanegol ledled y DU oddeutu £12 biliwn y flwyddyn ar gyfartaledd.

82. Mae'r Ardoll yn cyfrif am oddeutu £11.4 biliwn o'r swm hwn ac oddeutu £0.6 biliwn o'r cynnydd i gyfraddau treth difidend. Mae'r ddau ffigur yn cael eu cyfrif ar sail eu heffaith net ar draws y system dreth a lles. Bydd yr union broffil yn amrywio, yn enwedig yn y blynyddoedd cynharach ar ôl cyflwyno'r newidiadau treth, oherwydd ymateb ymddygiadol trethdalwyr i'r newidiadau hyn.
83. Cyfrifir ffigur refeniw net yr Ardoll trwy gymryd y swm gros yr ydym yn disgwyl i'r Ardoll ei godi (ar ôl cyfrif am ei ryngweithio uniongyrchol â threthi a lles eraill), sef oddeutu £16.4 biliwn y flwyddyn. Yna mae angen addasiad pellach ar gyfer effeithiau anuniongyrchol, sy'n lleihau'r cynnyrch net i'r Llywodraeth.
84. Fel y dengys y fethodoleg nodiadau ar gyfer cyhoeddiad Cyllid a Thollau EM 'Effeithiau Uniongyrchol Newidiadau Treth Darluniadol', byddai disgwyl i newid i gyfradd CYG cyflogwyr Dosbarth 1 gael effeithiau trysorlys ychwanegol o enillion ac elw busnes yn dibynnu ar amllder tybiedig cynnydd cyfradd CYG cyflogwr.
85. Er mwyn cyfrifo effaith ariannol net yr Ardoll mae angen amcangyfrif yr effeithiau ar y system dreth a lles sy'n deillio o'r effeithiau anuniongyrchol hyn a'u tynnu o'r amcangyfrif refeniw gros. Amcangyfrifir bod hyn oddeutu £3.2 biliwn y flwyddyn.
86. Yn olaf, mae cyfraniadau amcangyfrifedig cyflogwyr y sector cyhoeddus i'r Ardoll yn cael eu tynnu, gan fod y Llywodraeth yn bwriadu digolledu adrannau a chyflogwyr eraill y sector cyhoeddus yn Lloegr yn yr Adolygiad Gwariant am gost uwch yr Ardoll a darparu canlyniadau Barnett ar yr arian hwn i'r gweinyddiaethau datganoledig. Pe na bai'r Llywodraeth yn cymryd y cam hwn yna byddai pŵer gwario gwasanaethau cyhoeddus, gan gynnwys y GIG, yn cael ei leihau. Mae'r addasiad hwn yn lleihau'r swm sydd ar gael o'r Ardoll i'w wario ar iechyd a gofal cymdeithasol oddeutu £1.8 biliwn y flwyddyn, gan ddod â chyfanswm y cyllid sydd ar gael i oddeutu £11.4 biliwn y flwyddyn⁵.

Effaith ar wariant

87. Bydd y gwariant ychwanegol ledled y DU o oddeutu £12 biliwn y flwyddyn ar gyfartaledd yn cael ei ddarparu fel gwariant DEL Adnoddau i'r Adran Iechyd a Gofal Cymdeithasol (gan gynnwys darparu gwasanaethau ar gyfer y DU gyfan), gan gynnwys GIG Lloegr a Gwella'r GIG, i Lywodraeth Leol ac i'r gweinyddiaethau datganoledig trwy ganlyniadau Barnett. Bydd yr union ddyraniad rhwng yr ardaloedd hyn yn cael ei gadarnhau yn ddiweddarach yn yr hydref.

---

⁵ Mae'r addasiad ar gyfer iawndal cyflogwyr sector cyhoeddus am eu cyfraniadau i'r Ardoll yn cynnwys iawndal i'r GIG a Llywodraeth Leol. Fodd bynnag, nid yw'r cyllid ychwanegol hwn wedi'i gynnwys yn y ffigur o £12 biliwn ar gyfer y cyllid ychwanegol sydd ar gael ar gyfer iechyd a gofal cymdeithasol ledled y DU gan na fydd yn cynrychioli cynnydd mewn pŵer gwario yn y sectorau hyn.

Tabl 2. Cyllidebau DEL Adnoddau Iechyd a Gofal Cymdeithasol (£biliwn)

	2019-20	2020-21	2021-22	2022-23	2023-24	2024-25
Gwaelodlin: Gwariant DEL Adnoddau craidd Grŵp yr Adran Iechyd a Gofal Cymdeithasol^{6 7}	133.4	140.3	147.0	153.7	162.4	165.8
<i>o/w GIG Lloegr a Gwella'r GIG</i>	123.7	129.9	136.1	142.8	151.3	154.5
<i>o/w Dim GIG Lloegr na Gwella'r GIG</i>	9.7	10.4	10.9	10.8	11.1	11.3
Gwariant DEL Adnoddau Newydd: Iechyd a Gofal Cymdeithasol (ledled y DU)	-	-	-	13.3	10.7	12.0
<i>o/w Grŵp yr Adran Iechyd a Gofal Cymdeithasol a grantiau gofal cymdeithasol ychwanegol yr Awdurdod Lleol</i>	-	-	-	11.2	9.0	10.1
<i>o/w Amcangyfrif o ganlyniadau Barnett⁸</i>	-	-	-	2.1	1.7	1.9
Cyfanswm: Gwariant DEL Adnoddau Grŵp yr Adran Iechyd a Gofal Cymdeithasol a grantiau gofal cymdeithasol ychwanegol awdurdodau lleol⁹	-	-	-	164.8	171.4	175.9
<i>o/w GIG Lloegr a Gwella'r GIG</i>	-	-	-	149.4	154.9	160.1
<i>Memo: Amcangyfrif o'r iawndal i'r sector cyhoeddus am gostau cyflogwyr yr Ardoll Iechyd a Gofal Cymdeithasol¹⁰</i>	-	-	-	1.7	1.7	1.8

Ffynhonnell: Cyfrifiadau HMT a Chyllideb 2021.

⁶ Ac eithrio Cymorth Datblygu Swyddogol, a fydd yn cael ei gwblhau yn Adolygiad Gwario 2021. Mae Grŵp yr Adran Iechyd a Gofal Cymdeithasol yn darparu cyllid ar gyfer y GIG yn Lloegr yn ogystal â chyllid ar gyfer gwasanaethau eraill fel brechlynnau ledled y DU.

⁷ Mae'r llinell sylfaen ar gyfer Grŵp yr Adran Iechyd a Gofal Cymdeithasol wedi'i hadeiladu trwy dyfu setliadau arian parod presennol, gan gynnwys Cynllun Tymor Hir y GIG sy'n ymestyn i 2023-24, ar gyfradd chwyddiant (datchwyddwr CMC).

⁸ Amcangyfrifon yn seiliedig ar ganlyniadau canlyniadol Barnett gan dybio bod yr holl wariant ar feysydd datganoledig. Bydd canlyniadau manwl gywir Barnett yn cael eu penderfynu yn Adolygiad Gwario 2021.

⁹ Cyfanswm y gwariant yw swm Gwaelodlin: Gwariant DEL Adnoddau craidd Grŵp yr Adran Iechyd a Gofal Cymdeithasol a gwariant DEL Adnoddau newydd ar gyfer Grŵp yr Adran Iechyd a Gofal Cymdeithasol a grantiau gofal cymdeithasol ychwanegol yr Awdurdod Lleol. Efallai na fydd y ffigurau'n swm oherwydd talgrynnu. Bydd dyraniad grantiau Awdurdod Lleol rhwng adnodd DEL yr Adran Iechyd a Gofal Cymdeithasol a DEL Adnoddau Llywodraeth Leol yn cael ei gadarnhau yn Adolygiad Gwario 2021.

¹⁰ Amcangyfrifon i'w cwblhau yn Hydref 2021 (gan gynnwys canlyniadau Barnett ar gyfer y gweinyddiaethau datganoledig).

Effaith ar unigolion

88. Bydd yr Ardoll yn cael ei thalu gan unigolion cyflogedig a hunangyflogedig a phartneriaid sy'n ennill uwchlaw'r Trothwy Sylfaenol/ Terfyn Elw Is o £9,568 yn 2021-22. Yn 2022-23, byddai disgwyl i drethdalwr cyfradd sylfaenol nodweddiadol sy'n ennill incwm canolrif trethdalwr cyfradd sylfaenol o £24,100 dalu £180 ychwanegol a byddai disgwyl i drethdalwr cyfradd uwch nodweddiadol sy'n ennill incwm canolrif trethdalwr cyfradd uwch o £67,100 dalu £715 ychwanegol¹¹.

Effaith ar fusnesau

89. Bydd cyflogwyr yn talu'r Ardoll am weithwyr sy'n ennill uwchlaw'r Trothwy Eilaidd o £8,840 yn 2021-22, er y bydd rhyddhadau presennol yn berthnasol i gyflogwyr prentisiaid o dan 25 oed, yr holl weithwyr o dan 21 oed, cyn-filwyr, a gweithwyr newydd mewn Porthladdoeth Rhydd o Ebrill 2022.

90. Mae'r Lwfans Cyflogaeth yn caniatáu i gyflogwyr cymwys¹² leihau atebolrwydd Yswiriant Gwladol eu cyflogwr blynyddol hyd at £4,000. Disgwylir i 40 y cant o'r holl gyflogwyr¹³, tua 640,000 o fusnesau, beidio â thalu'r Ardoll oherwydd y Lwfans Cyflogaeth yn 2022-23.

Cynnydd treth difidend

91. O Ebrill 2022, bydd pob cyfradd treth difidend yn cynyddu 1.25 y cant. Bydd y newid hwn yn berthnasol ledled y DU. Bydd yn cael ei sgorio yn y Gyllideb a'i ddeddfu yn y Bil Cyllid nesaf.

Tabl 3. Cyfraddau Treth Difidend

	Cyfradd Sylfaenol	Cyfradd Uwch	Cyfradd Ychwanegol
Cyfraddau treth difidend cyfredol (2021-22)	7.5%	32.5%	38.1%
2022-23 cyfraddau treth difidend	8.75%	33.75%	39.35%

92. Codir treth difidend ar incwm difidend trethadwy y mae unigolyn yn ei gael sydd y tu allan i'r lwfans personol (£12,570 yn 2021-22) a'r lwfans difidend (£2,000 yn 2021-22).

¹¹ Ffynhonnell: Daw'r lefelau incwm a ragwelir ar gyfer 2022-23 o ddadansoddiad mewnol Cyllid a Thollau EM yn seiliedig ar Arolwg Incwm Personol blynyddol Cyllid a Thollau EM, sampl gynrychioliadol o unigolion yn systemau gweinyddol TWE, Hunanasesiad ac hawliadau ad-dalu Cyllid a Thollau EM. Am wybodaeth bellach, gweler <https://www.gov.uk/government/collections/income-tax-statistics-and-distributions>.

¹² Am fanylion gweler <https://www.gov.uk/claim-employment-allowance/eligibility>

¹³ Yn y ddogfen hon diffinnir cyflogwyr fel cyflogwyr sydd â bil cyflogau sydd ag atebolrwydd CYG, a diffinnir bil cyflogau fel cyflog sy'n destun asesiad ar gyfer CYG.

Nid yw incwm difidend trethadwy yn cynnwys, er enghraifft, ddifidendau ar asedau a ddelir mewn ISAs.

93. Disgwylir i drethdalwyr cyfradd sylfaenol yr effeithir arnynt dalu, ar gyfartaledd, £150 ychwanegol ar eu hincwm difidend yn 2022-23¹⁴. Disgwylir i drethdalwyr cyfradd uwch yr effeithir arnynt dalu, ar gyfartaledd, £403 ychwanegol ar eu hincwm difidend yn 2022-23. Disgwylir i drethdalwyr cyfradd ychwanegol ac uwch gyfrannu dros 70 y cant o'r refeniw o'r cynnydd hwn yn 2022-23.
94. Oherwydd cyfuniad o'r lwfans difidend di-dreth o £2,000 a'r lwfans personol, ni ddisgwylir i oddeutu 60 y cant o unigolion ag incwm difidend y tu allan i ISA dalu treth difidend ac ni ddisgwylir iddynt gael eu heffeithio yn 2022-23.

---

¹⁴ Mae'r holl effeithiau disgwylidig o newidiadau i gyfraddau treth difidend yn seiliedig ar benderfynyddion Cyllideb Gwanwyn 2021 a chânt eu diweddarau pan fydd y mesur hwn yn cael ei sgorio'n ffurfiol yn y Gyllideb.

E02669460
978-1-5286-2857-0